Dubbeln:r, pris 40 öre.

SVENSK MUSIKTIDNING

N:r 16—20. | Redaktör och utgifvare: GUNNAR NORLÉN. Riks 647. UPPSALA. Allm. 248. | NORDISKT MUSIKBLAD. Uppsala den 31. December 1912. | Expedition: Eriksgatan 15, Uppsala. Pris: Helår 5 kr. Lösnummer 25 öre. Dubbelnummer 40 öre. Annonspris 20 öre pr petitrad. | 32 årg.

Fredrik den Store och musiken.

Några minnesord med anledning af tvåhundraårsdagen af hans födelse

af

AUGUST RICHARD.

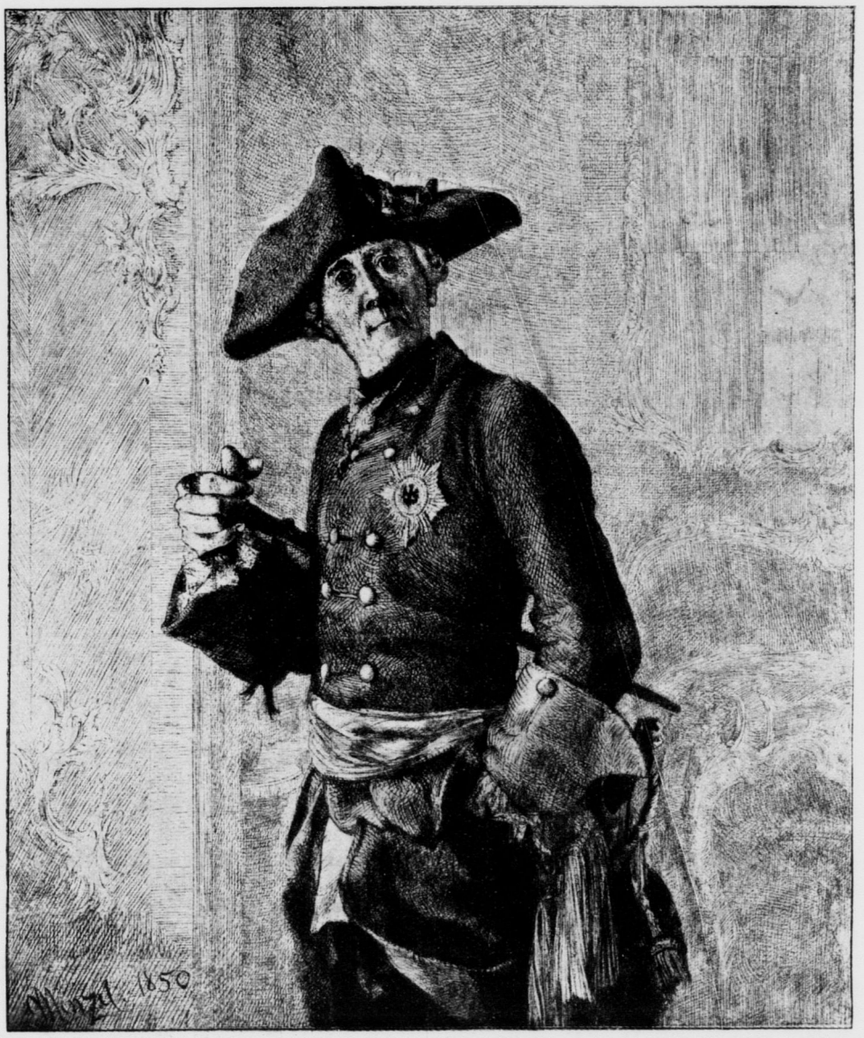

Det finnes nog icke så många personligheter i den tyska historien som kunna berömma sig af en så allmän popularitet i detta ords bästa bemärkelse som konung Fredrik II af Preussen, »der alte Fritz». Med rätta har man också i år med stora festligheter öfverallt celebrerat tvåhundraårsdagen af hans födelse. I skolfester, högtidstal, tidningsartiklar o. s. v. ha hans beprisade verksamhet som statsman, politiker och fältherre, hans oförgätliga förtjänster om den unga preussiska staten och mycket liknande utförligt omnämnts och ingående debatterats. Månne icke därvidlag emellertid för litet ljus kastats på konungens rent mänskliga personlighet, afklädd den gudomliga maktens purpur? På denna så utomordentligt egenartade och fängslande personlighet, som å ena sidan naturligen var fängslad i sin tids trånga åskådning och stränga band, men å den andra sidan med det äkta geniets eldblick skådade långt fram emot en ny tid?

I denna sällsamma splittring är också Fredrik den Stores hjärtliga och innerliga förhållande till tonkonsten af ett alldeles särskildt intresse för musikern: ty utförandet af tonkonsten vid det preussiska hofvet under hans regering erbjuder en likaså lärorik inblick i den dåtida allmänna kulturen och det andliga lifvet, som konungens egna djupa böjelse för musiken bildar en ingalunda oviktig eller oväsentlig del af hans karaktär.

Redan från den tidiga ungdomen en ifrig och lidelsefull vän och älskare af musiken, hade han redan som kronprins på sitt slott Rheinsberg bildat en liten men af framstående krafter sammansatt orkester, hvilken han naturligen vid sin tronbestigning tog med sig till Berlin. Under det att hans fader af sparsamhetsskäl upplöst hela operan i Berlin, återupplifvade den unge konungen genast densamma och inrymde åt musiken öfver hufvud taget en stor och gynnad plats i sitt eget dagliga, liksom i hofvets lif.

Med stor skicklighet och sällsynt skarpblick förstod han att till sitt hof draga en hel rad mycket betydande musiker, hvilkas namn ej äro förgätna ännu: som kapellmästare fungerade Karl Heinrich Graun, som konsertmästare dennes äldre broder Johan Gottlieb Graun och de båda bröderna Benda, som cembalist Joh. Seb. Bachs högt begåfvade son Philip Ema-

nuel Bach, som flöjtist den berömdaste mästaren på detta instrument, Johan Joakim Quantz. Med så förträffliga musiker i orkestern och med berömda italienska sångare och sångerskor på scenen, bland dem den firade danserskan Barbarina, och därtill med konungens lifliga personliga intresse för hans teater, kunde det ej dröja länge förrän operan svingade sig upp till en betydande konstnärlig höjd. Lika mycket som konungen älskade den italienska sångkonsten, lika litet kunde han finna behag i de italienska kompositionerna på den tiden utan föredrog framför dem en Grauns och en Hasses verk. Till sin grämelse kunde han likväl icke, trots upprepade försök, förmå denne senare, en på den tiden mycket bekant komponist, och hans ännu mera bekanta hustru, sångerskan Faustina, att lämna Dresden för hofvet i Berlin.

Vid operaföreställningarna utvecklade sig alltid en glänsande bild af hoflifvet. »Föreställningarna började klockan sex. Midt på parterren, strax bakom orkestern, stod konungens fåtölj, bakom hvilken tvenne rader stolar voro uppställda för hofvets manliga medlemmar. De öfriga, som mestadels voro officerare, stodo. Drottningen och prinsessorna sutto i midtellogerna. Parterrlogerna voro reserverade för genomresande främlingar, den första och andra rangen för ämbetsmannakåren, den tredje för de borgerliga kretsarna. I orkestern sutto kapell- och konsertmästarna i hvita allongeperuker och röda mantlar. På prosceniet å ömse sidor om scenen stodo tvenne gardesgrenadjärer med gevär för fot. Alla uppträdde i gala. När konungen inträdde, mottogs han af touche, publiken reste sig, konungen hälsade den, satte sig, och den bakom hans stol stående intendenten gaf kapellmästaren tecken att börja föreställningen. Vid det första ackordet satte sig publiken.» (Richard Batka: Geschichte der Musik.) De då för tiden uppförda operorna hafva naturligtvis för länge sedran råkat i en välförtjänt glömska, men det är mycket betecknande, att detta yttre ceremoniel bibehållit sig ända in i våra dagar i mångt och mycket vid de s. k. galaföreställningarna.

Operans blomstringsperiod i Berlin fick genom utbrottet af sjuåriga kriget ett för brådstörtadt slut, och tyvärr kunde denna scen ej senare arbeta sig upp till den betydelse, den en gång haft. Graun hade aflidit, orkester och solister voro skingrade, konungens en gång så lifliga intresse för teatern hade under krigsåren svalnat i högst väsentlig grad, hans förr så fulla och alltid öppna fickor voro tomma. Därtill kom, att hans något för ensidiga musikaliska smak, som snart icke längre delades af den stora publiken, med tiden t. o. m. angreps offentligt och så häftigt, att Fredrik såg sig nödsakad att genom ett påbud förbjuda hvarje kritik öfver hans opera; och därmed var ju på samma gång detta en gång så berömda instituts undergång beseglad. —

Fredrik II skulle nog icke nämnas med sådan aktning och kärlek i musikhistorien, om han icke inlagt andra förtjänster om tonkonsten än begagnandet af sin opera till så präktiga och lysande teaterföreställningar. Hans långt viktigare och värdefullare insats ligger emellertid i hans kärleksfulla intresse för musiken öfver hufvud taget och kammarmusiken i synnerhet, hvilken konungen under sina senare år odlar med hela sin själ. En genom-musikalisk natur som han var, ser han med den äldre mannens insiktsfulla mognad allt mera bort ifrån allt innehållslöst yttre sken, och i gengäld vinner hans rika och högt begåfvade personlighet i innerlighet och djup.

En hel rad af de mest olikartade drag, af hvilka här endast några få kunna återgifvas, måla hans musikaliska karaktärsbild i de mest klara färger.

Det är mycket betecknande för honom, som själf kallat sig »statens förste tjänare», att han snart lär sig att i musiken se, icke som förr ett medel att få utveckla prakt och stå vid hofvet, utan ett det dagliga lifvets inre behof. Flöjten följer honom öfverallt. Under krigets tunga dagar anförtror han åt denna sina sorger och förhoppningar, inför tungt vägande beslut söker han genom sitt flöjtspel vinna makten öfver sig själf och klarhet i sina tankar, i lust och nöd har han sin flöjt hos sig. Redan tidigt och allt mera under de senaste åren musiceras det flitigt, särskildt i slottet Sans-Souci vid Potsdam; kammarmusiken får här en ständig hemorts-

Tvenne kollegor i flöjtspelning.

Historisk episod af KARL CASSAU.

En varm dag i maj år 1769 befunno sig tvenne personer på vägen till Sans-souci; den ene af dem, en man på omkring 60 år med silfvergrått hår och iklädd en väguppsyningsmans enkla uniform, utmärkte sig genom sin kämpagestalt och sin friska, röda ansiktsfärg, under det att den unge mannen vid hans sida var hans raka motsats, i det att han knappast nådde honom till skuldran och såg svag och blek ut.

»Bara vi nu inte få gå förgäfves, fader», sade den unge mannen; »jag är så ängslig till mods.»

»Prat, min son! Hos Fredrik den Store har en hvar tillträde och gehör.»

»Men vi sakna ju alla rekommendationer, far.»

»Hvad för något! Har jag icke berättat för dig, Fritz, att jag under högstsalig kungens tid var skildtvakt i slottsträdgården i Potsdam?»

»Jo, helt visst!»

»Den gången var kronprins Fredrik 10 à 11 år gammal. Vid bäcken stod ett högt körsbärsträd fullt af läckra bär; men den kunglige gossen kunde icke räcka upp till dem. Så kom gossen till mig och sade: 'Hör, grenadjär, plocka ned litet körsbär åt mig; när jag en gång blir kung, skall jag nog gengälda det!' — Och därom skall jag påminna honom i dag.»

»Det har kungen glömt för länge sedan!»

»Tro icke det, Fritz! Hans Majestät har ett utmärkt godt minne och kommer nog ännu ihåg den forne lifgrenadjären Conrad Springer. Dessutom har min bror länge varit lakej vid hofvet.»

»Vi få väl hoppas då, att allt skall aflöpa väl, far.»

»Gud gifve det! Du har väl flöjten med dig och intygen från gamle Rittmof?»

»Ja, allt är i sin ordning.»

»Godt! Hans Majestät vet nog hvad det betyder, att en far är bekymrad för sin sons välfärd. Han har ju själf fått genomgå en hård skola i sin ungdom. — Jag minnes ännu som om det var i går, att jag stod på vakt i det kungliga slottet i Potsdam, då kung Fredrik Wilhelm I i en af gångarna sammanträffade med kronprinsen, som den gången redan var en ung herre på 15 à 16 år. Strax öfverhopade konungen honom med förebråelser emedan han försummade soldatexercisen och läste för mycket i franska böcker, hvarpå han gaf honom ett par slag öfver ryggen med sitt spanska rör, så att den stackaren skrek högt. Den gången tröstade jag prinsen, och jag är säker på, att han ännu kommer ihåg det.»

Emellertid hade våra vandrare kommit fram till Sans-souci. Vid ingången till parken legitimerade de sig och fingo sig en plats anvisad i den hufvudallé, som förer fram till den terrass, där konungen brukade promenera efter taffeln.

Kort därpå kommo tvenne herrar ned för allén från den östliga terrassen. Båda voro af medellängd. Den äldre var iklädd en blå uniformsfrack, gråa militärbenkläder och höga, blanka kragstöflar; hufvudet var friseradt på militäriskt sätt och med hårpiska samt var betäckt med en trekantig hatt. Värjan hängde i ett bredt, med silfver inväfdt gehäng, och på bröstet lyste Svarta örnsordens stjärna. Det var Fredrik den Store, filosofen från Sans-souci. Hans hållning var redan något böjd och hans ansikte starkt fåradt; men de stora blanka ögonen strålade af ungdomlig eld, under det att krop-

rätt. Ett gammalt, Chodowiecki tillskrifvet stick, som visar oss Fredrik den Store blåsande flöjt i kretsen af sina konstnärer, är en af de bekantaste bilderna af konungen, karaktäristisk lika mycket för honom själf som för det musikaliska lifvet omkring honom.

Ett särskildt omnämnande förtjänar Johan Sebastian Bachs besök hos Fredrik den Store år 1747. På en genom Philip Emanuel föranledd, högst smickrande inbjudan från konungen begaf sig Johan Sebastian trots sina 62 år och sin ingalunda tillfredsställande hälsa på väg till Potsdam. Där blef han mottagen med stora utmärkelser. »Konungen behagade», berättar en samtida tidningsnotis, »i högst egen person för kapellmästar Bach förespela ett tema, hvilket denne skulle utföra i en fuga. Och bemälde kapellmästare lyckades så väl härutinnan, att icke blott Hans Majestät behagade visa sitt allernådigste välbehag däröfver, utan äfven samtliga de närvarande råkade i den högsta förundran . . . Aftonen därpå uppfordrade Hans Majestät honom att utarbeta en sexstämmig fuga, hvilken han verkställde med likaså stor skicklighet som den förra.» Af konungen öfverhopad med ärebetygelser af allehanda slag återvände Bach hem; till tack ville han tillägna konungen ett stort fugaverk, men hans allt mera aftagande synförmåga och hans snart inträffade död förhindrade dettas fullföljande.

Det är lätt att förstå, att Fredrik den Store med sin kärlek till tonkonsten och sitt lifliga umgänge med sin tids mest betydande tonkonstnärer äfven skulle få en stor personlig högaktning för musiken och för musikerståndet öfver hufvud taget. Visserligen voro medlemmarna i hans kapell till sin ställning knappast mera än bättre tjänare och lakejer. Men under det att denna för musikerna allt annat än angenäma ställningen i Österrike var vanlig ända in på 1800-talet – man behöfver endast erinra sig Josef Haydn –, så skaffade konung Fredrik II af Preussen de i hans tjänst stående musikerna en viss särställning; de fingo t. o. m. ofta träda i personlig förbindelse med monarken och blefvo föremål för många nådevedermälen.

Ett särskildt förtroligt förhållande härskade mellan Fredrik den Store, kapellmästare Graun och flöjtisten Quantz. Graun skattades af konungen mycket högt som konstnär och människa, högre t. o. m. än hvad vi nu göra. Med honom och Quantz debatterade han alla viktiga konstnärliga frågor och sökte att bättra på sitt musikaliska vetande genom deras undervisning. Ibland, som t. ex. i herdespelet »Galatea», förenade sig alla tre till gemensamt arbete. Äfven några af Fredrik den Store själf diktade kantater satte Graun i musik. – Quantz var som bekant konungens lärare i flöjtspelning. Som sådan uppbar han det efter dåtida förhållanden ansenliga gaget af 200 taler och fick dessutom för hvarje flöjtkomposition ett ansenligt honorar. Ej underligt sålunda, att Quantz skrifvit icke mindre än 300 konserter och öfver 200 andra stycken för flöjt.

En särskildt stor konstnärlig betydelse kan man naturligen icke tillmäta detta mångskrifveri; i alla händelser var Quantz en vida bättre flöjtist än komponist. Och detsamma kan sägas om Fredrik den Store. Under det att hans flöjtspel öfverallt berömdes och stod vida öfver genomsnittets, röra sig hans kompositioner trots några enstaka lyckade individuella drag i allmänhet efter den vanliga dåtida schablonen. Själf var han nog icke främmande för detta, ty under hans lifstid trycktes icke en enda not af alla hans talrika kompositioner, och endast högst sällan kunde han besluta sig för att ge bort något af sina verk i afskrift. Han komponerade icke för offentligheten utan för sitt eget och några få vänners nöje; huru mycket som däraf af Graun eller Quantz »lades tillrätta», kan egentligen icke längre intressera oss. Mycket mera viktigt och betydelsefullt är däremot det faktum, att han verkligen hade ett inre behof att, så godt sig göra lät, ge uttryck för sitt själslif i toner.

Musiken bildar den röda tråden i den store konungens lif, som den liksom en god genius förklarade, och alltid var han henne också därför tacksamt tillgifven. Artionden igenom gjorde musiken i förening med filosofien och poesien det tysta slottet Sans-Souci till en af de mest framstående platserna för ädel andlig kultur – och hvem skulle icke äfven för detta stordåd vilja lägga sin beundrande hyllning för »den gamle Fritz'» fötter!

(»Signale.»)

---

pen stödde sig på ett spanskt rör med förgylld krycka. Ansiktet med den skarpt skurna näsan och den fina munnen kunde snarare kallas vackert och slående än alldagligt. Konungens följeslagare var iklädd den då brukliga hofdräkten, lång blå sammetsrock med guldknappar, lång väst och hvitt, krusadt kräs, knäbyxor af samma stoff som rocken och besatta med spetsar, hvita silkesstrumpor och skor med spännen. På hufvudet bar han också en trekantig hatt och vid sidan en liten värja. Hans bröst var smyckadt med orden »Pour le merite». Han var ungefär af samma ålder som kungen; likväl gaf honom ett slags mustasch ett ungdomligare utseende. Det var ingen annan än markisen d'Argens, konungens älskvärde umgängesvän och president för akademien för de sköna konsterna. Båda underhöllo sig på franska.

»Det säger jag Eder, d'Argens» slutade konungen, »ännu har tiden icke kommit för den tyska andens fria uppsving; mitt folk är heller icke moget därför. Här är nu t. ex. denne Gottsched, en duktig och lärd man; men han tuktar det tyska språket efter en härskara af regler, alldeles som rococon gör med häckar och träd. Jag tycker dock bättre om Gellert i Leipzig! Gottsched synes mig hafva åtskillig likhet med min högtsalig fader; han trodde sig också kunna åstadkomma allt med tillhjälp af prygel och stränghet. Det lyckades honom emellertid icke, ty det var onaturligt.»

»Alldeles riktigt, Ers Majestät, fritt och harmoniskt må språk och ande utveckla sig, och anden skall icke efter en och samma schablon kunna nå de högsta höjder.»

»Där träffade Ni just min mening, markis! Tvånget skall icke härska, utan den fria viljan; jag hatar all onatur. Mais voilà! Den där gestalten påminner mig om min faders långa karlar. Hvem kan han månne vara?»

Conrad Springer stod med sin son vid en taxushäck alldeles framför den hvita, i denna omgifning klarare framträdande statyen af Pomona med fruktkorgen. Nu trädde båda ett steg fram, och den gamle förde handen till sin uniformsmössa med en militärisk hälsning.

Konungen och d'Argens kommo närmare, och majestätets blåa ögon kastade en forskande blick på de tvenne supplikanterna. Därpå klarnade hans ansikte, och med ett lätt leende frågade han:

»Har han icke tjänat i min herr faders lifregemente?»

»Jo, Ers Majestät! Conrad Springer, f. d. väguppsyningsman på Tempelhof!»

»Conrad Springer? – han vände sig till d'Argens. – Voilà, mon cher marquis, ett minne från mina ungdomsdagar! – Har han icke en gång – detta gällde den förre lifgardisten – plockat ner körsbär åt mig från ett träd?»

»Jo, Ers Majestät, och det gläder mig, att Ers Majestät är så nådig att ännu behaga minnas det.»

Konungen log:

»Lyckliga ungdomstid! Ack, d'Argens, att vi så fort blifva gamla! Knappast blir själen i stånd att fritt utveckla vingarna och svinga sig i höjden, så tvingar verklighetens blytunga besvikelser den att hålla sig nere vid jorden!»

Markisen nickade vemodigt.

»Och nu vill han hämta sig den belöning, som jag den gången lofvade honom»? frågade konungen.

»Icke för mig själf, Ers Majestät! Erinrar sig Ers Majestät ännu nådigast Eder tjänare Wilhelm Springer?»

»Surement! Wilhelm Springer var vår bäste lakej!»

Svensk Musiktidning

fortsättes nästa år med sin 33:dje årgång i förhoppning om ökadt intresse hos våra musikvänner för fortvaron af detta vårt lands äldsta och största musiklitterära fackorgan.

Som bekant har Svensk Musiktidning under så godt som hela sin tillvaro haft att kämpa med ganska stora ekonomiska svårigheter, till en del härrörande från det ringa antal abonnenter och läsare, som velat intressera sig för tidningen.

Att den nuvarande redaktionen likväl efter förre Redaktör Huss' frånfälle vågade ge sig in på ett så ovisst och föga vinstgifvande företag som att fortsätta utgifvandet af Svensk Musiktidning, berodde förnämligast därpå, att vi äro af den absoluta meningen, att vårt lands ***högre*** *musikintressen, som för närvarande äro stadda i ett lugnt och förtroendegifvande crescendo, icke ha råd att undvara detta organ.*

Under den korta tid, som vi redigerat tidningen, ha vi redan från flera nytillträdande prenumeranter och från många andra musikvänner inom och utom Sverge rönt talrika bevis på intresse och välvilja, hvarför vi här frambära vårt vördsamma tack.

Vår sträfvan skall blifva att låta Svensk Musiktidning i allt väsentligt vara densamma som hittills. Förutom de regelbundet återkommande ***uppgifterna om operaverksamheten och konsertväsendet i hufvudstaden*** *och utförliga* ***biografiska och instruktiva uppsatser*** *kommer tidningen att innehålla recensioner öfver den viktigaste* ***nyutkomna musiken och musiklitteraturen*** *från in- och utlandet samt redogörelse för* ***de förnämsta företeelserna i musikvärlden*** *— något som möjliggöres genom af tidningen engagerade talrika korrespondenter såväl inom Sverge som på de största utländska musikcentra —; dessutom kommer tidningen att erbjuda en* ***öfversikt öfver innehållet i de större musiktidskrifterna*** *samt alltid vara* ***illustrerad*** *med flera* ***musikerporträtt.*** *En eller annan gång medföljer någon* ***musikbilaga*** *af moderna tonsättare, särskildt svenska; närmast skall följa en scen i klaverutdrag ur* ***Natanael Bergs »Lejla».*** *— Stor uppmärksamhet skall ägnas åt* ***de statsunderstödda orkestrarnas*** *verksamhet. — Dessutom kommer tidningen med nästa år att hafva en afdelning för* ***kyrkomusik,*** *hvilken föreståes af* ***Musikdirektören Oscar Sandberg,*** *Stockholm.*

Bland Svensk Musiktidnings medarbetare märkas: Direktor musices ***Hugo Alfvén,*** *Tonsättaren* ***Natanael Berg,*** *Skriftställaren* ***Karl-Erik Forsslund,*** *Tonsättarna* ***Olallo Morales, Wilhelm Peterson-Berger,*** *Baron* ***Carl von Platen,*** *Doktor* ***Detlef Schultz,*** *Tonsättarna* ***Emil Sjögren, Wilhelm Stenhammar,*** *Musikdirektörerna* ***Julius Wibergh*** *och* ***Patrik Wretblad*** *m. fl., m. fl.*

Svensk Musiktidning *utgifves fortfarande två gånger i månaden — från och med nästa år i regel hvarje 1. och 15. — utom tiden juli—augusti till ett pris af* ***5 kr. pr år.*** *Mindre än hel årgång beräknas efter lösnummer à 25 öre; dubbelnummer 40 öre.*

Prenumeration *kan ske* ***direkt hos Redaktionen*** *under adress* ***Uppsala, i bokhandeln*** *samt* **efter den 15. januari 1913** ***å posten.***

För att spara våra förra prenumeranter besvär vid prenumerations förnyelse sända vi dem jämte första numret mot postförskott prenumerationskvitto för år 1913.

Uppsala i december 1912.

Redaktionen.

»Det var min broder, Sire! Då jag en gång besökte honom i Charlottenburg, hörde jag Ers Majestät blåsa flöjt i salongen.»

Konungen suckade.

»När var det, Springer?»

»Strax efter det första schlesiska kriget, Ers Majestät.»

»Alldeles! Quanz var också den gången i sina bästa år. — Och vidare, Springer!»

»Ja, här har jag min son, Ers Majestät, och han är 17 år gammal. Man sade mig, att han har talang för musik. Jag har därför låtit honom få undervisning i orgel, klaver och violin hos gamle organist Ritthof i Potsdam. Han är också väl bevandrad i kontrapunkt; men framför allt är han flink i att blåsa flöjt.»

»Jaså, är han det? — Hvad heter du, unge man?»

»Fritz Springer, Ers Majestät.»

»Uppkallad efter Ers Majestät», tillfogade den gamle.

»Har du några intyg»? frågade konungen leende.

»Till Eder tjänst, Sire!»

Han öfverlämnade dem med en bugning.

Konungen vandrade några steg fram och tillbaka, och d'Argens gick vid hans sida och föreläste intygen, som voro ganska lofvande.

Nu vände sig konungen om:

»Och hvad är det så Ni önskar, Springer?»

»Jag ville gärna ha in gossen vid musikskolan i Berlin, Ers Majestät.»

»Och därtill saknar han medel?»

»Ja, Ers Majestät.»

»Nå, vi skola se till. Följ med, han med sin son!»

De två promenerande vände sig om och gingo upp mot slottet, där markisen öppnade dörren till den s. k. trädgårdssalen och med en bugning à la cour lät konungen träda in. Därpå vinkade han till Springer och hans son, att de också skulle komma in, och slöt dörren efter dem.

Fredrik tog plats i en länstol och frågade därpå:

»Unge man! Har du flöjten med dig?»

»Ja, Ers Majestät.»

»Nåväl, så ge oss då ett prof på din talang, men låt det blifva något af dig själf.»

Den unge konstnären bugade sig och gjorde sig i ordning. Han blåste ett Largo sostenuto med likaså mycken färdighet som smak, och kungen hörde uppmärksamt på, under det att d'Argens stod bakom hans stol.

Vid styckets slut reste sig konungen, sägande:

»Bravo! Springer, infinn sig i morgon förmiddag kl. 9 vid ministerialkassan i Berlin! Han skall få 1,000 taler till sin sons studier. Och när du gått igenom akademien — sade han till den unge konstnären —, herr kollega på flöjten, så anmäl dig personligen hos mig! Farväl!»

Han försvann i d'Argens sällskap genom den närmaste dörren; de två herrarna Springer betraktade hvarandra med lyckliga anleten.

Då visade sig en lakej:

»Är det herrarna Springer?»

»Ja, nog är det så.»

»Så följ mig, en diner väntar på Eder.»

Med förvåning fingo de nu veta, att de på konungens befallning skulle äta på slottet. När detta var gjordt, vandrade de glada hemåt. De 1,000 talerna utbetalades utan svårigheter, och Fritz Springer blef en duktig konstnär och sedan med konungens hjälp organist i Potsdam i stället för Ritthof. Ännu finnas i behåll en koralbok och en flöjtskola af honom.

Från Roma.

I.

Undertecknads absoluta tystnad allt sedan höstsäsongens början härstädes har berott på det faktum, att hittills* så föga af större musikalisk betydelse förekommit. I själfva verket ha de talrika kinematografteatrarna och varietéerna dominerat, till betänkligt men för den sanna konsten. Ett stort antal dylika uppstod som svampar efter regn under det på artistiska prestationer för öfrigt så rika jubelåret 1911. Utan att vilja göra någon sorts reklam för ifrågavarande etablisemanger må för eventuella Roma-farares räkning framhållas *Palace*-cinematografen och café-chantant'en *Trianon,* inrymda i ett par af den italienska metropolens mest aristokratiska privatpalats, furst Dragos och hertig Torlónias, vidare den — »en attendant» Colonna-platsens definitiva reglering – provisoriska, men med sin om ett klassiskt tempel erinrande arkitektur särdeles stå̊tliga »*Padiglióne Colonna*» ** samt »last not least» det jämväl högst smakfulla *Eden* med sin både goda och ovanligt prisbilliga restaurant.

Operetten har i höst varit ganska rikligt representerad, i det ej mindre än tre ej oäfna »trupper» gått i elden för densamma, af hvilka den törhända bästa alltjämt spelar i *Quiríno*-teatern, en annan nyligen lämnat *Apollo* och den tredje i dagarna förflyttat sina penater till den senare efter att förut uppträdt i »Teátro *Nazionale*». Äfven här är Léhar med sin »Glada änka» och »Luxemburg-grefve» för närvarande på allra högsta modet; af nyare verk inom genren har reprisen af *Leoncavállos* Reginetta delle rose (Lilla rosendrottningen) trots sin obestridliga banalitet rönt ett gynsamt mottagande, medan de unga tonsättarna *Ivan de Hartuláry Darclée,* en son till den celebra rumäniska primadonnan, och *Alessándro Onófri* gjort vackra debuter med Capríccio antíco (Gammaldags kapris) och L'assiuólo (Ugglan), båda fängslande redan genom sina libretter med ämnen från Italiens medeltid à la Boccácios »Decameróne».

Den stora operasäsongen å »Constánzi» tager sin början först i midten af nästa månad***, och under tiden agerar där Italiens mest populäre musikdramatiske förvandlingskonstnär *Leopóldo Fregoli.* I *Adriáno*-teatern, dit förut en annan dylik artistfavorit, *Constantíno Berárdi* dragit fulla hus,

Willy Ferreros.

fungerar sedan ett par veckor tillbaka ett operasällskap, hvilket, om ock ej absolut förstklassigt, likväl tillfredsställer ej alltför högt ställda anspråk. Repertoaren utlofvar några nyheter af inhemska kompositörer, men tills vidare aflöser den ena gamla *Verdi*-melodramen den andra. Af hjältinnans och protogonistens representanter i Trovatóre, bägge anmärkningsvärdt nog »äkta spanjorer», gjorde framför allt den senare, *Emanuele Ischierdo,* icke minst i tredje aktens så kräfvande slutscen sin sak med verklig glans.

II.

Roma 12/11 1912.

Willy Ferreros.

En kapellmästare i miniatyr.

I trots af pressens förutskickade, superlativa eloger med referat af hans triumfer i Paris, Toríno m. fl. städer ville man här näppeligen taga på fullt allvar, att en sexårig gosse vore i besittning af rent mästerliga dirigentegenskaper, men då *Willy Ferreros,* placerad å ett podium, från »Teátro Costánzis» scen härom kvällen för första gången anförde sin af ett sextiotal »Augustéo»-kapellister sammansatta orkester, blef resultatet, att han i likhet med Cæsar kom, såg och segrade. Att ej ens i fråga om åldern någon humbug föreligger, framgår, oafsedt att den i en spetskantad, svart sammetsdräkt kostymerade, späda pilten med sitt sällsynt charmanta, riklockiga kerubhufvud faktiskt verkar ännu yngre, af Willys i teaterfoyern exponerade dopattest, enligt hvilken han är född på våren 1906 af italienska föräldrar i nordamerikanska staten Maine.

Det gängse påståendet, att flertalet store män, t. ex. en Napoleon och en Mozart, äro korta till växten, äger i fullaste mått sin tillämpning å Willy, enär han visade sig vara ej allenast ett musikaliskt underbarn, utan rent af ett verkligen fenomenalt musikgeni, så fulländadt som han genomförde sitt ej mindre utsökta än kräfvande program med kompositioner af tonkonstens förnämsta heroer. Lika fullt behärskande rytmen, som förlänande åt de nyssnämnda tillbörlig kolorit och karaktär, fascinerade han formligen de exekverande med sin oemotståndliga suggestiva taktpinne, så att de med glans löste sin uppgift. I kontinuerligt »crescendo», var också redan efter första numret, »Tells» ouvertyr, entusiasmen allmän samt gestaltade sig slutligen efter »Tannhäuser»-förspelet till en sannskyldig triumf. Såsom särskildt betecknande för Willys sätt att dirigera — *utan partitur* — sin redan till ett femtiotal tonskapelser uppgående repertoar må anföras hans tolkningar af Grieg, åt hvars Anitra-dans i »Peer Gynt» han förlänade en den mest delikata grace, och af Wagner, åt hvilkens tropiska patos han jämväl visste gifva det rätta uttrycket. Icke utan fog kallade honom en närvarande dam i sin hänförelse en musikens David, som mäktade mäta sina krafter med en af tonkonstens jättar.

Med ett ord, om man betänker, att samme gosse, hvilken under pauserna helt naivt leker med teaterkatten, omedelbart därefter liksom besjälas af resp. kompositörer, måste medgifvas, att man står inför ett sannskyldigt musikaliskt under, * en psykologisk gåta, och teosoferna äro utan tvifvel i stånd att göra Willy till en inkarnation af den ungefär lika så brådmogne Mozart eller någon annan hädangången »maëstro». I de frenetiska »evviva»-rop, som efter konsertens slut

---

* Detta skrefs i början af november.

** »Par curiosité» må omnämnas att, fasaden å denna byggnad, hvars kafé-terrass erbjuder en präktig anblick af det böljande folklifvet på hufvudstadens mest animerade »piázza», prydes af den för en nöjeslokal något väl prunkande devisen »Ave Roma».

*** Redan den 26. okt. inledde »La Scala» i Milano med Verdis »Don Carlos» en för italienska förhållanden sällsynt lång karneval-»stagióne».

* Det mest kompetenta vittnesbörd härom har afgifvits af den illustre operakapellmästaren Leopóldo Mugnóne i en skrifvelse till Willy Ferreros' moder, där den förre kallar honom en konstnär i ordets sanna bemärkelse, som i grund och botten känner, hvad han anför, ja, till och med ett öfvernaturligt väsen med absolut intuition af såväl orkesterledningen som den instrumentala analysen.

genljödo vid den utanför sceningången hållande auton, innan hån i sin mammas famn begaf sig till järnvägsstationen, må inneslutas en varm förhoppning, att han ej i likhet med den stackars unge, rikt begåfvade pianisten Miecio Horszowski * — hvilken vid ännu ej uppnådda sjutton års ålder hamnat i en anstalt för sinnessjuka — och så många andra underbarn måtte duka under i förtid utan infria de utomordentliga löften, han så makalöst tidigt presterat.

III.

1. december.

Ej fullt en månad efteråt uppenbarade sig å »Constánzis» scen ånyo ett musikaliskt underbarn, den enligt — likväl ej bekräftad! — uppgift tolfårige ungerske violinvirtuosen ***Lazslò Ipolyi*** ... i själfva verket är denne fylligt rosenkindade gosse med sitt af mörka lockar omgifna, äkta konstnärshufvud, som snarast verkar en Eugène Ysaye i miniatyr, i fysiskt hänseende för sin ålder synnerligen utvecklad. Elev af Wilhelm Grünfeld i Budapest och Arrígo Seráto i Berlin, har han alltsedan sin debut i sistnämnda stad för icke fullt ett år sedan icke minst i den magyariska metropolen rönt en framgång, fullt jämförlig med sin redan illustre landsmans, den unge Franz von Vecsey.

Äfven i musikens förlofvade land verkade Ipolyis splendida stråkföring rent förtrollande och den rätt fåtaliga publik, som bevistade åtminstone den första af hans båda konserter här i Roma, erhöll full bekräftelse på, att han ej mindre är i besittning af en för hans ålder rent otrolig virtuositet utan på ett verkligt mästerligt sätt visste interpretera sitt efter sannt konstnärliga kriterier sammansatta, väsentligen alster af äldre italienska mästare, Veracíni, Tartíni, Paganíni, Martíni och Corelli upptagande program. Det öfverlägsna utförandet af å ena sidan den förstnämndes nästan dystert majestätiska »sonata in mi min.» och Martínis ljuft melodiösa »andantino», å den andra Paganínis famösa »Concerto in re», en pröfvosten jämväl för verkligt stora violinkonstnärer, och den eldiga »czardás», som afslutar Sarasátes »Zigeunerweise», att ej tala om Pugnáni-Kreislers »prelúdio e allegro» med sin »crescendo»-effekt, hvars återgifvande verkade oemotståndligt elektriserande, bär vittne om, att Ipolyi sitter inne med många olika strängar på sin båge. Med sin utomordentliga rytmiska verv, hänförande gratie, icke minst i »spiccátot», sin verkligt zigenarlika glöd samt djupsinniga uppfattning och stilkänsla dokumenterar han sig redan i likhet med Willy Ferreros såsom en äkta konstnär, af en helt annan kaliber än de otaliga små musik-»clowns», som i allmänhet öfversvämma den artistiska marknaden.

C. v. P.

P. S. En magnifik orkesterkonsert med *Tristan*-förspelet och »Isoldes Liebestod», »Charfreitagzauber»-scenen i *Parsifal,* Beethovens femte symfoni * och Debussys symfoniska favoritkomposition »La mer», etc., under ledning af ingen mindre än Italiens f. n. väl mest renommerade kapellmästare, *Artúro Toscaníni,* inledde den 17. november *Augusteo*-säsongens söndagsmatinéer. Anklangen var så kolossal, att densamma, likaledes för fullsatt salong, upprepades en påföljande afton.

* Se föreg. korresp. af undert. till Sv. Mktg.

* Af denna storslagna tondikt, målande människans kamp mot ödet, erhöll särskildt »andantet» med sin upphöjda resignation-stämning en alldeles fascinerande tolkning.

Till Red. insända böcker och musikalier etc.

Tobias Norlind: *Allmänt musiklexikon.* Häft. 1—3. Wahlström & Widstrands förlag, Stockholm. Pris 90 öre pr häfte.

Det är med synnerligen stort intresse som vi hälsa detta nya alster af den utmärkte författarens lifliga penna. Sedan Höijers bekanta Musiklexikon, som ju länge varit föråldradt och för öfrigt var ganska ofullständigt, utgått ur bokhandeln, ha de musikintresserade hos oss, som icke behärska något främmande språk, varit hänvisade till Schyttes Nordisk Musik-lexikon, men dels var detta senare lämpadt efter danska förhållanden i främsta hand, och dels var äfven det rätt ofullständigt och knapphändigt, särskildt hvad den svenska musiken beträffar. Docenten Norlinds Musiklexikon kan därför sägas väl försvara sin plats i den öfver hufvud taget sorgligt magra listan på svensk musiklitteratur.

Att döma af de tre hittills utkomna häftena — de blifva inalles omkring tio stycken —, löser författaren på ett glänsande sätt sin svåra uppgift. Med sin lugna, vederhäftiga stil och sina hofsamma omdömen ger han i koncis men på samma gång underhållande form en populär framställning af in- och utländska, klassiska och icke-klassiska, döda och lefvande musici samt af de musikaliska konstformernas historia och konsttermernas betydelse. Särskild omsorg har ägnats kyrkomusiken och dess historia; dessutom meddelas data rörande kända och ofta uppförda operor. Musiklexikonet blir sålunda i sitt fullbordade skick en verklig musikalisk encyklopedi, omfattande musikteoretisk uppslagsbok, musikhistoria, kyrkomusikalisk handbok och operalexikon. I de hittills utkomna häftena märkas särskildt bland svenskarna en utförlig artikel om familjen Berwald samt biografier öfver Alfvén, Richard Andersson, Aulin, Bror Beckman etc. Bland biografierna öfver de utländska komponisterna vilja vi särskildt påpeka den utmärkta Beethovenstudien (med fullständig förteckning öfver Beethovens verk i kronologisk ordningsföljd) samt artiklarna öfver Bach, Berlioz, Brahms, Bruch, Bruckner, Cherubini och Chopin. Att framställningen förts fram ända till våra dagars moderna musik, visas af det förhållandet, att biografiska och andra upplysningar medtagits öfver exempelvis Debussy och G. Charpentier.

Hvad som gör detta arbete särskildt värdefullt, är att en utförlig litteraturförteckning upptagits, så ofta det blir tal om någon musikens storman eller de musikaliska konstformerna etc. Musiklexikonet, som delvis är illustreradt och af förlaget försetts med en gedigen utstyrsel, kan ej nog varmt rekommenderas åt alla musikaliskt intresserade, såväl åt amatören som åt fackmusikern.

På Abr. Lundquists förlag:

Karl Valentin: *Från flydda dagar.* En sångcykel. Opus 38. Pris: Kr. 2: 50.

Lennart Lundberg: *Ballade,* opus 44 N:o 2, Pris: Kr. 2: 50. *Drei Fantasiestücke,* opus 46, Pris: Kr. 2: —. *Ballade,* opus 47, Pris: Kr. 1: 50.

Gustaf Nordqvist: *Tre pianostycken,* Pris: Kr. 2: 50.

Torborg Berggren: *Fyra sånger,* Pris: Kr. 1: 25.

Edw. Rendahl: *Tre sånger,* Pris: Kr. 0: 75 pr styck.

Felix Körling: *Anne Marie,* sång vid piano, Pris: Kr. 1: —.

Adrian Dahl: *Cavatina* för violin och piano, Pris: Kr. 1: 50.

N. P. Ödman: *Sex visor,* Pris: Kr. 2: —.

I årets produktion af svensk romanssång intager *Professor Valentins* sångsamling »Från flydda dagar» en bemärkt plats icke blott kvantitativt utan framför allt kvalitativt. I ett häfte har han här samlat elfva sånger från olika tider af sin verksamhet såsom producerande konstnär; så är en sång daterad så tidigt som år 1879. De flesta synas vara tonsatta under studieåren i Leipzig i början på 80-talet; den nyaste är skrifven år 1898.

Till tyska texter af Heine, Sturm, Heyse, Leuthold m. fl. har han skrif-

vit en om rik uppfattning och redan då gedigna kunskaper vittnande musik, hvilken visserligen oftast är typiskt tysk och framför allt visar, hvilken stor man Richard Wagner var på denna tid (se t. ex. N:o 9: »Vinter»!), men som alltid är distingerad i melodiskt och rikt omväxlande i harmoniskt afseende. Särskildt vilja vi framhäfva de för rösten utmärkt lagda tvenne första, vårfriska sångerna »Rosenzeit» och »Wohl über Nacht», den djupt kände »Tränen» och den älskliga »Die Herzallerliebste». Sångerna ha försetts med en på det stora hela tillfredsställande svensk öfversättning, delvis af komponisten, som dessutom till tyska öfversatt den enda svenska sången i samlingen, »Vinter» af Elam Lundgren.

I jämförelse med dessa sånger förblekna de öfriga ofvan nämnda betänkligt. *Edw. Rendahls* »Tre sånger» röra sig på ett område, som vi inom svensk romanskomposition för länge sedan kommit ifrån. Karlfeldts Serenad (»Tallarnas barr») ha vi redan i så förträffliga sättningar såväl för solosång som för flera röster, att den här presterade vid en jämförelse — och en sådan kan man ej frigöra sig från — måste dra det kortaste — och ett mycket kort! — strå. Bättre synes oss då den tredje vara: »Och ägde jag alla de toner . . .», oaktadt textunderlaget (af Alfred Lindqvist) är skäligen magert. Den andra sången i ordningen är en »söt» omklädnad af Topelius' bekanta »Du är min ro».

Torborg Berggren är en debuterande tonsättarinna, som i sina »Fyra sånger» till texter af Anders Österling m. fl. visar sig hafva mycket ännu att lära, särskildt i harmoniskt hänseende. Hennes små enkla poem röja emellertid ett känsligt temperament, såsom i den veka »Öfver dina händer lutad» eller i den mera bredt lagda »Efter lång sorg», som har ett godt uppslag. Den första sången, »Se, allena har jag vandrat» (Karl-Erik Forsslund), är försedd med ett ackompanjemang, som alltför troget följer den språngartade sångstämman. Bättre gestaltad är i detta afseende den sista sången, »Spindelväf» (Gunhild Carlström), som visar vissa tendenser till en friare och modernare harmonik.

Felix Körlings »Anne Marie» är en välkommen sång för dem, som älska det enkla och melodiösa musikaliska uttryckssättet. Detsamma kan sägas om »Sex visor, diktade och sjungna af *N. P. Ödman*», hvilken samling torde hälsas med glädje af den omtyckte gamle lektorns talrika åhörare. Den innehåller hans af älskvärd, för att icke säga barnslig naivitet präglade paradnummer, såsom »Lilla Anna», »Min första serenad», »Magisterns sommarvisa», »Min skolvisa», »Kammarjunkaren» m. fl. —

Lennart Lundbergs nya pianokompositioner höra till det märkligaste, som på detta område under senaste tiden producerats i vårt land. Hans för något år sedan utgifna fantasistycken »Marinen» fäste uppmärksamheten vid sig på grund af sin moderna faktur, som dock i mångt och mycket förde tanken till Sibelius. I de nu utgifna styckena, särskildt i de båda balladerna, har han fått fastare grepp på sig själf och ger en bild af kraftig och originell läggning samt med intressanta detaljer. Styckena, som äro pianistiskt tacksamt skrifna, kräfva emellertid en långt drifven teknik.

Gustaf Nordqvist hvars bild vi återgåfvo i förra numret, har till sina förra året utgifna »Sex sånger» i år fogat »Tre pianostycken», nämligen en barcarole, en legend och ett scherzo, som äro ett vältaligt vittnesbörd om den unge tonsättarens begåfning. Särskildt är legenden med sin stränga ekonomisering af medlen och sin intensiva stämning samt det friska och kapriciösa scherzot att rekommendera.

Adrian Dahls »Cavatina» för violin och piano, tillägnad Konsertmästaren Lars Zetterqvist, är ett välklingande och för instrumenter tacksamt liggande stycke, som nog kommer att få många vänner. —

På Dahlströms musikförlag:

Josef Eriksson: *Sju sånger,* Pris: Kr. 3. Op. 14. Separat: *Trötta träd,* Pris: Kr. 1: 25.

Josef Eriksson är en tonsättare, som helst går sina egna vägar, hvilka ligga fjärran från den stora färdeleden. Hans musik kan för mången synas underlig och svårtillgänglig, ja, ibland rent af frånstötande, men för den, som gjort sig mödan att tränga in i den, afslöjar den en säregen skönhetsvärld. Den står konsekvent längst på vänstra flygeln och skyr inga medel för att tillräckligt starkt ge det musikaliska uttrycket, hvilket t. ex. i sången »Världens gång» (Fröding) kan blifva rent af hemskt, men på samma gång förmärkes ofta en viss resignerad återhållsamhet, som i den gripande »Trötta träd» (af den finske diktaren Mikael Lybeck). Förutom dessa båda sånger, som kunna sägas vara denna samlings pärlor, innehåller den »En hafssnäcka» (Emil Kléen), »En ariers hustruvisa» (Fröding), »Den nattlotusögda» (Sigurd Agrell) och »Ung kärlek» (Karlfeldt). Några tryckfel böra observeras före studiet af dessa sånger: på sid. 4, sista systemet, står i ackompanjemanget i diskanten i första ackordet dubbel-b för c; bör vara enkelt b. A sid. 5: andra taktens sista not bör vara dess, ej d. Å sid. 11, sista systemet, tredje takten, står i basen h, som i stället bör vara b.

Man får inför dessa sånger intrycket af en säregen och stark personlighet, som vet hvad han vill, och som ger oss rätt att af honom hoppas stora verk i en framtid. —

På Elkan & Schildknechts förlag:

Anton Nyström: *Storm och stiltje.* För violin med pianoackompanjemang. Pris Kr. 1: 50. —

Ett för instrumenter praktiskt skrifvet stycke, som, då det icke kräfver oöfverstigliga svårigheter hvarken i violinen eller pianot, bör blifva en välkommen tillökning i mången musikälskares repertoar.

Här ofvan omnämnda böcker och musikalier kunna erhållas på rekvisition från *A.-B. Lundequistska Bokhandeln, Uppsala.*

Från scenen och konsertsalen.

17. november—15. december.

Operan.

Nov. 12. Verdi: *Aida* (Radamès — hr Knote).
13. Nicolai: *Muntra fruarna.*
14. 21. 29. Bizet: *Carmen.*
15. Wagner: *Tannhäuser* (Tannhäuser — hr Knote; Elisabet — frkn Signe Rappe).
16. Thomas: *Mignon* (Mignon — fru Hesse-Lilienberg).
17. Donizetti: *Don Pasquale.* Leoncavallo: *Pajazzo.*
18. Wagner: *Lohengrin* (Lohengrin — hr Knote).
19. Galaföreställning med anledning af danska konungaparets besök: Puccini: *Madame Butterfly.*
20. Offenbach: *Hoffmanns äfventyr.*
22. Andra symfonikonserten. Program: *Beethoven:* Symfonier n:o 3 och 4. Dirigent: Armas Järnefelt.
23. Adam: *Konung för en dag.*
24. Verdi: *Trubaduren.*
27. Puccini: *Tosca* (Scarpia — hr Herou).
28. Donizetti: *Regementets dotter.* Mascagni: *På Sicilien.*
30. Konsert med professor *César Thomson.* Program: Mozart: Ouv. till »Trollflöjten»; J. S. Bach: Konsert E-dur för violin och orkester: P. Tschaikowsky: Violinkonsert; A. Hallén: Svensk Rapsodi N:o 1; Sinding: Legend; C. Thomson: Passacaglia (efter Händel). Dirigent: Armas Järnefelt.

Dec. 1. Verdi: *Trubaduren.*
2. 4. 8. 10. 14. Massenet: *Thaïs.* Lyriskt drama i tre akter; text af Louis Gallet efter Anatole France. Öfversättning af Sven Nyblom. Baletten af Otto Zöbisch. Dekorationerna af Thorolf Jansson. Dirigent: Adolf Wiklund. Regie: Harald André. (Athanaël, cenobit — hr Wallgren; Nicias, ung filosof — hr Stockman; Palemon, gammal cenobit — hr Sjöberg; en tjänare — hr Lindstedt; Thaïs, skådespelerska, kurtisan — fru Spennert; Albina, abbedissa — fru Järnefelt; Crobyle, Myrtale, slafvinnor — frknar Hörndahl, Case.)
5. 7. Thomas: *Mignon.*

6. *Extra symfonikonsert.* Program: Oskar Lindberg: Ouvertyr och Vildmark, symfonisk dikt; Gustaf Bengtson: Symfoni N:o 2, d-moll; Kurt Atterberg: Symfoni N:o 1, h-moll. Dirigenter: kompositörerna.
11. 13. Gounod: *Faust.*
15. Puccini: *Madame Butterfly.*

Oscarsteatern.

Nov. 11.-26. Leo Fall: *Prinsen af Burgund.*
30.-15. dec. Paul Lincke: *Gri-gri.* Operett i tre akter af Bolten-Beckers och Julius Chaued. Öfvers. af Oscar Ralf. Dansen af Josefine Gullberg. Dekorationerna af Carl Grabov. Regie: Emil Linden. Dirigent: Hjalmar Meissner. (Gaston Deligny, fransk konsul i Kadeih Sangah — hr Ralf; konung Magawewe — hr Ringvall; Gri-gri — frkn Brogren; Pantoufle — hrr Schröder och Brand alternerande; Yvonne — frkn Lindzén; Poivre, varietéimpressario — hr Textorius; m. fl.)

Musikaliska akademien.

Nov. 12. *Svenska K. F. U. M.-körens* höstkonsert. Program: Kajanus: Soldatmarsch; Pacius: Suomi sång; Kjerulf: Brudefærden i Hardanger; Malling: Sommertaagens Sølverflor; Rubenson: Korsfarersang; Geijer: Svanhvits sång; Widéen: Sommarfrid i Solelid; Peterson-Berger: Finsk idyll; Baldamus: Am Rhein; Kienzl: »Barden, auf!»; Mendelssohn: Beati mortui; Schubert: Gott meine Zuversicht. — Barytonsolist: hr John Johansson. Vid flygeln; hr Gustaf Heintze. Dirigent: hr Hugo Lindqvist.
18. Frans von Vecseys första konsert. Program: Mendelssohn: Violinkonsert; Tartini: Le trille du diable; Vieuxtemps: Violinkonsert, d-moll m. m. Vid flygeln: hr Leopold Spielmann.
19. Matilda Jungstedts konsert. Program: Ponchielli: Aria ur op. »La Gioconda»; Sinding: svit, g-moll, för violin och piano (f. f. g.); Du Mor, Schmied, Schmerz, sånger; Schumann: Der Soldat; Gretjaninow: Die Steppe; Purcell: Air célèbre; Brahms-Joachim: tre ungerska danser; Stenhammar: »Bergkungen red sig», ur op. »Gillet på på Solhaug»; Sibelius: »Säf, säf, susa»; »Svarta rosor». Medverkande: violinisten Eva Mudocci och pianisten Bella Edwards.
21. Kammarmusikföreningens fjärde abonnemangskonsert. Program: Paul Juon: Violinsonat; Max Reger: Violinsonat; Sinding: Serenad för två violiner och piano. Medverkande: hr Julius Ruthström, frkn Sigrid Lindberg och frkn Aurora Molander.
22. Franz von Vecseys andra konsert. Program: Spohr: Violinkonsert, a-moll (sångscen); Sibelius: Violinkonsert, d-moll m. m.
26. Musikföreningens första konsert. Program: Beethoven: Missa solemnis. Medverkande: frkn Nanny Larsén, fru Julia Claussen, hrr Malm och John Johansson samt Kungl. Hofkapellet. Dirigent: Professor Franz Neruda.
29. Hofoperasångaren Cornelius Bronsgeests konsert. Program: Schubert, Beethoven (»An die ferne Geliebte»), Wagner, Brahms, Richard Strauss. Vid flygeln: frkn Dagmar Stenberg.
Dec. 1. Stockholms Arbetaresångförenings Jubileumskonsert med anledning af dess 25-åriga tillvaro. Program: Mozart, Mendelssohn, Beethoven, Wagner m. fl. Dirigent: hr Axel Nylander. Vid flygeln: hr Gustaf Nordqvist.
2. Julia Claussens afskedskonsert. Program: sånger af Massenet, Grieg Heïse (»Dyvekes Sange») och Sjögren. Vid flygeln: frkn Märtha Ohlson.
3. Kammarmusikföreningens femte abonnemangskonsert. Program: Violinsonater af Corelli och Tartini jämte smärre komp. af Locatelli, Leclair och Piehl; gammalfranska och gammalitalienska sånger. Medverkande: Professor César Thomson och fru Clary Morales. Vid flygeln: frkn Märtha Ohlson.

Vetenskapsakademien.

Nov. 20. Pianisten Rina Francos första konsert. Program: Beethoven: pianosonat i Ass-dur; Bach: Italiensk konsert; Brahms: två rapsodier; Chopinpolonäs, Ess-dur; stycken af Rubinstein och Liszt.
25. Rina Francos andra konsert. Program: Kompositioner af Scarlatti, Bach (d-moll-toccata), Chopin (sonat, op. 35), Schumann (Davidsbündlertänze) och Liszt (bl. a. Polonäs).
27. Gustaf Nordqvists kompositionsafton. Medverkande: frkn Signe Carlsson.
Dec. 4. Konsert af de franska instrumentalisterna hrr Joubert (pianist) och Wins (violinist). Program: Beethovens Kreutzersonat, César Francks sonat i A-dur, Liszts E-dur-polonäs samt af Kreisler arrangerade violinkompositioner.

Gustaf Vasa kyrkan.

Nov. 11. Hofsångaren John Forsells Populära konsert med sånger af Beethoven, Mendelssohn, Söderman, Grieg, Josephson, Sjögren, Wagner, Schubert m. fl. Vid flygeln: frkn Märtha Ohlson.
14. K. F. U. M-körens Populära konsert. Program och medverkande: se d:o för konserten i Musikaliska akademien den 12. nov.!

Östermalms kyrka.

Dec. 5. S. S. U. H.-körens konsert »med anledning af Andréas Halléns 40-åriga konstnärsjubileum». Program: Andréas Hallén: Sphärenklänge, symfonisk dikt för stor orkester; Juloratorium för soli, kör och orkester. Dirigent: Andréas Hallén. Medverkande: frkn Ebba Nyström och hr David Stockman samt Svenska Musikerförbundets orkester.
12. Nya Filharmoniska Sällskapets första abonnemangskonsert. Program: Edward Elgar: »Gerontius' dröm». Medverkande: fru Matilda Jungstedt, hrr Sven Nyblom och Erik Elfgren.

Vi sakna både utrymme och tid att närmare redogöra för alla dessa musikevenemanger och vilja här endast i största korthet omnämna de viktigaste.

Hvad Operan beträffar, ha vi, förutom hr Heinrich Knotes i förra numret omnämnda gästspel, att något orda om den senaste premiären: *Massenets Thaïs.* Beträffande vår ståndpunkt till den nyligen bortgångne franske tonsättarens musik hänvisa vi till den artikel, vi med anledning af hans frånfälle hade i N:o 4–5 (sid. 27 ff.). Här blott en axplockning ur dagskritiken dagen efter »Thaïs'» uppförande:

Svenska Dagbladet (O. M–s) säger:

»'Thaïs' är typisk för en nationell stilriktning, som Gounod, Deslibes, Saint-Saëns och i viss mån Bizet bidragit att ge en bestämd prägel. Dess franska ursprung röjes i uttryckets klarhet, måttfullhet och eleganta form; de vokala och orkestrala elementen uppväga hvarandra utan hvarken italienskt missbruk af det sångliga eller tysk orkesterdespotism. Allt är sångbart och väl fraseradt, äfven där melodien bäres af instrumenten. Vid orkesterns behandling är komponisten lika måttfull som raffinerad i sina uttrycksmedel, och partituret erbjuder många läckra detaljer.»

Nya Dagligt Allehanda (Andréas Hallén) skrifver:

»Massenets musik är alltigenom populärt välklingande, melodiös, delvis också rytmiskt pikant, med påfallande anslutning till Bizet; hans orkesterkolorit är välgjord och lätt anpasslig för de skiftande sceniska tilldragelserna. Hans uppfinning är här, liksom i de öfriga många verken af hans flitiga hand, af det elektriska slag, som ej uppenbarar några djupare känslostämningar, ingen skarpare karaktäristik eller psykologisk ombildning och utveckling af några från början fastslagna motiv. Han kan sägas vara Thomas' närmaste efterföljare och »Manon» betyder, från fransk synpunkt, också ett framsteg utöfver »Mignon». För min del anser jag att vederbörande bättre hedrat hans minne med en repris af denna hans bästa opera än med denna dyrbara »Thaïs», som icke kvarlämnar något konstnärligt fullödigt minne.»

»P.-B:s» recension i Dagens Nyheter börjar:

»Jules Massenet har inte haft framgång i Stockholm. Hans »Manon» föll, hans »Werther» föll; endast verist-imitationen »Navarresiskan» gjorde på sin tid en viss verkan. Han hörde emellertid inte till de kompositörer som kunde skylla på textförfattaren, när det gick galet; han valde tvärtom i allmänhet goda eller åtminstone för operasyften acceptabla texter, och att hans konst utanför Frankrike vunnit så föga verkligt erkännande beror uteslutande på att hans musik belyser det poetiska innehållet i dessa texter på ett så plågsamt falskt och matt sätt. I hans melodi, hans orkesterbehandling uppenbarar sig i koncentrerad och specialiserad form allt hvad den tredje republikens Frankrike har att kämpa emot af inre förslappning och degeneration, de aristokratiska, tragiska instinkternas utslocknande och den med kompromitterande kosmopolitiska och materialistiska sjukdomsfrön inficierade bourgeoisiens

Jenny Spennert.

lättjefullt frivola och skrämmande ytliga lifsnjutning. Intet verk blottar väl detta så starkt som 'Thaïs', detta i ordets alla bemärkelser alexandrinska verk, som doftar budoarerotik, salongsromantik och societetskristendom starkare än det mesta som på det sista halfseklet exporterats från Paris.»

Man må nu hysa hvilka åsikter som helst om denna opera som konstprodukt, erkännas måste emellertid, att Kungl. teatern gett den en lysande och förstklassig uppsättning samt lagt de viktigaste partierna i framstående artisters händer. Främst vilja vi minnas den finska sångerskan, fru Jenny Spennerts briljanta utförande af den synnerligen kräfvande titelrollen. Särskildt fäste man sig vid hennes legato och de i pianissimo vackert ansatta höga tonerna. Hennes franska sångsätt passar förträffligt till detta så äkta franska parti. Apparationen är charmant och spelet frigjordt men på samma gång behärskadt. En värdig vis-à-vis hade hon hvad det sångliga elementet beträffar i hr Wallgren, som med sina utmärkta röstresurser här gaf ett av sina allra bästa partier, ehuru han har att kämpa med en omöjlig plastik. I öfriga smärre uppgifter hörde man med nöje hrr Stockman och Sjöberg samt fru Järnefelt.

Den gråhade violin-maëstron, Prof. César Thomson hade vid den tydligen i rätt stor hast tillkomna konserten med Hofkapellet ej så stor framgång, som man kunnat vänta sig. Nöjsammare var det då att höra honom vid Kammarmusikföreningens femte abonnemangskonsert.

Ett särskildt intresse var knutet vid den extra symfonikonsert, som gafs å Operan den 6. december, då trenne unga svenska kompositörer debuterade. Tyvärr voro vi förhindrade att bevista konserten, hvadan vi måste inskränka oss till att jämte uttalandet af en förhoppning om att snart kunna ge Svensk Musiktidnings läsare närmare upplysningar om de unga lofvande tonsättarna citera några uttalanden af dagskritiken.

»Af dessa tonsättare, hvilka själfva med personligt skiftande och ofta betydande talang dirigerade sina verk, är Oskar Lindberg den obestridligt nordiska begåfningen. Det finns i hans musik – en käck uvertyr (h-moll) och en högst intressant symfonisk dikt »Vildmark» (c-moll) – något af den kärfva styrka, som är ett Nordens barn, och om hans kärnfulla dalkarlsnatur ännu i kompositionstekniken, och stundom i infallet, har att brottas med en del exotiska förebilder, lyser den dock ofelbart och äkta igenom. Hvilket personligt temperament och hvilken koloristisk rikedom sätter ej – trots Sibelius' »En saga» – prägeln på hans Vildmarks-sägen, en naturstämning utan många motstycken i vår litteratur. Dessutom: hvilken orkestreringskonst! Den orkestrala talangen delar han med Kurt Atterberg, hvars symfoni (h-moll) utan att vara rätt hel i stilen dock är ett imponerande arbete, betydande framför allt genom sin arkitektoniskt starka resning och i de två sista satserna, Presto (ett alldeles briljant scherzo!) och Allegro molto, genom motivens friska schwung och musikaliska värden. Att efter ett enda hörande ge mer än ett summariskt intryck af dessa verk, vill jag icke åtaga mig. Det finns utan tvifvel ett stycke af geni i båda. Lindberg synes vara den måleriska och Atterberg den arkitektoniska begåfningen, men dock inom en fullt musikalisk idé- och formvärld. Och det ljuder unga och stolta löften ur denna värld, hos den förre med vildmarksstämningens intuitivt lockande och dårande klangfärg, hos den senare med det sista allegro-motivets utmanande, friska, dådfulla rytmer.

Den tredje tonsättaren, Gustaf Bengtson, representerad af en symfoni i d-moll, hör icke musikaliskt till den unga skolan, och hans verk sattes kanske onödigtvis i skuggan af den mer frappant skiftande och bjärt lysande omgifningen. Hans symfoni är dock ett arbete af en ofantligt tekniskt intresserad och kunnig musiker, hvars ingifvelse visserligen rör sig på mer bekanta stigar, men alltid därifrån hemför ett sofradt material, hvilket i sin bearbetning långt ifrån blir ointressant eller uttryckslöst. Detta verk – och denna ungdomliga brist delar Gustaf Bengtson icke blott med sina kolleger för aftonen, hos hvilka den också är starkt påfallande – skulle utan tvifvel bättre framställa sina förtjänster i en mer koncentrerad form.»

(T. R. i St. Dagbl.)

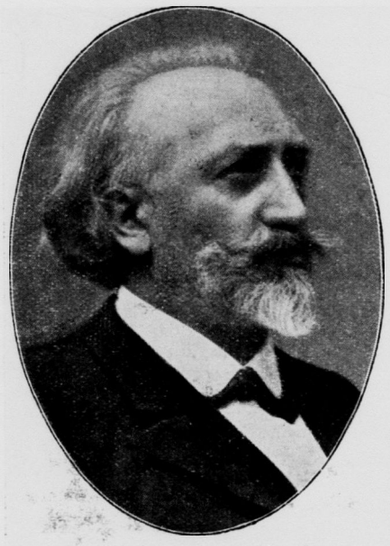

César Thomson.

»Af de tre ungdomarna har hr Oskar Lindberg nyligen afslutat kompositionsstudierna vid konservatorium, men de saker, hvarmed han framträdde, uvertyr n:r II och den symfoniska dikten Vildmark, lära ej höra till studiearbetena, utan äro fullt själfständigt tillkomna. Uvertyrens förra del med dess nordiska tonfall och tungsinta naturstämning kom åhöraren att förmoda en omkastning af ordningsföljden, men fortsättningen bjöd på sedvanlig uvertyrform, ej alltid fylld af personligt innehåll, men med många fyndiga detaljer och ett par glansfulla stegringar. Tonsättaren är tydligen en paysagiste, och där han ej förvillas af främmande inflytelser, är det sin egen provins Dalarnas blånande åsar och djupa skogar han besjunger. I Vildmark framträda landskapets konturer ännu fastare, och skogarna äro fyllda af skogsrån, troll och alla sagans vilddjur. För de upplefvelser komponisten berättar finner han vanligen de rätta orden och den naturliga formen. Och han har verkligen något personligt att förtälja. Hans orkestrala träffsäkerhet bidrar att ge äfventyret dess trolska kolorit, och det är verkligen förbluffande, hur virtuost han jonglerar med sin stora orkesterapparat. Med nöje skulle man förnya bekantskapen med hans Vildmark, som förtjänar att återuppföras vid en symfonikonsert. I ledningen af orkestern visade hr Lindberg afgjord dirigentbegåfning, hvarför han på bästa sätt lyckades förverkliga sina afsikter.

Lindbergs båda saker omslöto en symfoni i D-moll af Gustaf Bengtson, elev i komposition af Johan Lindegren. I mycket röjdes också lärarens inflytande, den fasta strukturen och kontrapunktiska stilen jämte en klar, gedigen orkesterbehandling. Hvad komponisten möjligen äger af fantasi och själfständig uppfinning, lade han ej lika öfvertygande i dagen. Därtill afslöjade han väl uppriktigt sina förebildande ideal. Finalen var i proportion med de öf-

Franz von Vecseys.

riga satserna väl knapphändig och skulle vinna på en bredare form. Symfonien var dock i helhet ett duktigt arbete, väl förtjänt att höras. Som dirigent lär komponisten varit novis, men oaktadt han ibland satte orkesterns kallblodighet på prof, redde han sig dock i det stora hela riktigt bra.

Herr Kurt Atterberg afslutade konserten med en symfoni n:r 1 i H-moll, hvilken så till vida är anmärkningsvärd som den skrifvits utan föregående studier och var fullbordad före tonsättarens inträde vid konservatoriet. Ur denna synpunkt är det onekligen ett vackert bevis på, hvad som med intelligens, energi och teknisk begåfning kan skapas af en ung autodidakt. Arbetet röjer ett kraftigt temperament och ungdomlig entusiasm, som särskildt kommer till genombrott i det ystra scherzot och den ståtliga finalen med dess återklang från föregående satser. Dock är det mer genom sin arkitektoniska resning än genom ett personligt musikaliskt innehåll, som verket intresserar. Kommande alster torde kanske starkare öfvertyga om ej blott den habile konstruktören utan äfven om en självständig musikbegåfning, skapande under inspirationens 'es muss sein!'»

(O. M—s i Sv. Dgbl.)

»Hrr Oscar Lindberg, Gustaf Bengtson och Kurt Atterberg bildade den ovanliga konstellationen af tre inhemska musici, som visade sig sitta inne med ovanliga förutsättningar att kunna bibringa vårt land värdefulla och intressanta tonsättningar på det hos oss hitintills så sällsynt experimenterade symfoniska området. De må därför hälsas med glädje! Samtliga kompositörer dirigerade äfven själfva sina verk och ådagalade en lugn och öfvertygande vederhäftighet i sitt uppträdande. De studier, som föregått det nu framförda, ha varit både grundliga och omfattande, hvilket med eklatant tydlighet framgick af den stora skicklighet och orkestrala slagfärdighet, som här yppade sig öfver hela linjen. Ett uppsving är tydligen förestående här hemma i musikaliskt afseende — beroende till stor del på förträffliga lärarekrafter, hvilka på ett mera ingående sätt vårda de unga begåfningarnas musikaliska uppfostran än förr i tiden varit fallet. Men äfven begåfningarna själfva tyckas dyka upp i större antal än förut. Hr Kurt Atterberg t. e., hvars symfoni i h-moll i går utfördes, lär endast ha tagit obetydlig undervisning och har studerat mest på egen hand. Symfonien röjde afgjord begåfning: ett ungdomligt, rifvande temperament och eldighet, därtill formbegåfning — koncentration kommer med åren — och sinne för klangkombinationer utmärkte den. Instrumentationen äfven anmärkningsvärd. Härutinnan öfverträffas han emellertid af Oscar Lindberg, som i sin symfoniska dikt »Vildmark» gaf prof på ovanlig koloristisk talang och instrumentala effekter af personlig prägel. Äfven fanns det poetiskt stämningsinnehåll i den tilltalande, modernt hållna tondikten, som afgjordt lofvar mycket för framtida alstring.

Hr Gustaf Bengtson debuterade med en symfoni i d-moll — ett gediget och välgjordt arbete, som röjde afgjord formtalang — i synnerhet den första satsen slog an.»

(C. G. N. i Aftonbladet.)

Bland solistkonserterna kommer utan gensaga främst Franz von Vecseys tvenne konserter den 18. och 22. november. Sedan han för ett par år sedan uppträdde i Stockholm har hans spel ytterligare mognat, och han kan nu sägas vara en konstnär af Guds nåde, som snart kommer att göra en Ysaye och Kreisler rangen stridig.

Synnerligen angenämt var det äfven att få förnya bekantskapen med fru Matilda Jungstedts distingerade sångkonst. Det säger sig själft, att återseendet från publikens sida var synnerligen hjärtligt och tog sig uttryck i ovationsartade hyllningar.

En mycket framstående pianist visade sig äfven den italienska konstnärinnan Rina Franco vara, att döma af dagskritiken. Vi hade icke satts i tillfälle att åhöra hennes konserter lika litet som hrr Jouberts och Wins'.

Den mycket omtalade förste barytonisten vid hofoperan i Berlin, Cornelius Bronsgeest, var äfven en framstående artist, hvars bekantskap Stockholmarna likväl försummade att göra.

Bland de större konserterna kunna vi här endast erinra om Musikföreningens repris af Beethovens »Missa solemnis», med sedvanlig brio dirigerad af Professor Franz Neruda, samt Nya Filharmoniska sällskapets återupptagande af Filharmoniska Sällskapets gamla repertoarstycke, den engelske kompositören Edward Elgars storslagna oratorium »Gerontius' dröm», som gafs under Hugo Alfvéns insiktsfulla ledning.

Edward Elgar.

Kungl. Musikkonservatoriets uppvisningar hade detta år förlagts till tre olika dagar, detta dels för att bespara tid till undervisningen och dels för att göra de annars så långa programmen kortare. Särskildt fäste man sig vid den af en kvinnlig elev synnerligen talangfullt återgifna Beethovenska pianokonserten i G-dur med ackompanjemang af elevorkestern samt en manlig elevs utförande af Brucks Violinkonsert.

Franz Berwald.

Ur det af oss på annat ställe i dagens nummer anmälda »Allmänt Musiklexikon» taga vi oss friheten att ur artikeln om familjen Berwald hämta följande intressanta skildring af dess mest bekanta medlem, Franz Berwald.

Den utan tvifvel mest genialiska af denna så rikt begåfvade musikersläkt är ***Franz Adolf Berwald,*** f. 23. 6. 1796 i Stockholm (i ett hus vid Drottninggatan), † 2. 4. 1868 därst. Redan i sitt femte år började han spela violin, och i sitt tionde uppträdde han första gången offentligt på en konsert i riddarhussalen. Med skolutbildningen gick det ej så väl. Fadern försökte en gång att sätta honom i en skola, men fick taga ut honom igen, då läraren vid ett tillfälle hade svingat sin käpp öfver den unge vildbasaren, som försvarade sig med att slunga eldbränder efter läraren. Samma trots mot allt hvad våld hette visade Fr. hela lifvet igenom. Dock vaknade kunskapsbegäret under ett besök hos prosten v. Schwerin. Han insjuknade af en tillfällighet här och begynte då under Schwerins egen ledning få allt större intresse för läsning och tillägnade sig sedan med samma lätthet som musikkunskaperna de allmänna insikterna i skilda ämnen. Ej minst intresserade honom mekaniska studier. Han blef dock i allt autodidakt t. o. m. i komposition. I

violinspel blef han elev af Du Puy och förkofrade sig så, att han kunde uppträda på konserter såväl i Sverige som Finland och Norge med en viss framgång. Då Du Puy 1812 blef hofkapellmästare, inträdde Fr. B. som violinist i hofkapellet (1. 10. 1812) och kvarstannade på denna plats till 1. 7. 1823 med afbrott för tiden 1. 10. 1818–1. 7. 1820; han öfvergick sedan till altfiolen och var som altviolinist anställd i hofkapellet 1. 7. 1824–1. 10. 1828. Året därpå reste han till Berlin. Under denna första period af hans lif skref han flera kompositioner, hvilka sedermera vunno erkännande: Musiken till »Gustaf Vasa», hvaraf nu blott en marsch finnes kvar; tonmålningen »Slaget vid Leipzig» och en septett. Den sistnämnda är utgifven af Mus. konstför. i stämmor och i arr. för 2 h. B. skref sin septett tydligen efter Beethovens mönster för klarinett, fagott, horn, violin, alt, violoncell och kontrabas (Beethovens var för alldeles samma instrument). Adolf Lindgren nämner om denna: »Intet under, att den är så klassiskt tillskuren, att första satsen nästan skulle kunna tillskrifvas Beethoven och naturligt nog icke undgått intryck från dennes bekanta septett. Mera öfverraskande är, att de öfriga satserna med all klassicitet likväl redan uppenbara hela den originelle, fantasirike och humoristiske F. B. själf. Midt i ett spohrartadt adagio kommer en italiensk cantilena à la Rossini, och så afbrytes alltsammans för en stund af ett scherzo i Beethovenstil. B. binder sig lika litet vid någon bestämd förebild som vid någon bestämd form.» Detta yttrande är fullt träffande. Hvad som framför allt kan iakttagas vid kompositionen är den sällsynta formbehärskning, som öfverallt gör sig gällande, på samma gång flera af de B. sedermera säregna tongångarna återfinnas redan här. Hvad som emellertid är särskildt intressant är, att den romantiska skolans stil finnes som ett ringa embryo redan här, ehuru B. vid denna tid knappast lärt känna något om den (med undantag af Weber, hvars opera »Friskytten» redan gifvits flera gånger under den tid, då B. spelade med i hofkapellet). B., som sedan skulle bli vår främste af romantiska skolans komponister, har således här redan visat sin afgjorda romantiska läggning. Emellertid saknar det ej heller sitt intresse att iakttaga de andra intryck han mottagit under denna tid. Förutsätta vi, att septetten komponerats vid midten af 1820-talet, sammanfaller dess tillblifvelsetid med å ena sidan den första Beethovenentusiasmens (A. F. Lindblad, Ekmarck, Törneros, Atterbom m. fl.) å andra sidan Spohrförtjusningens tid (Brendler, J. N. Ahlström m. fl.) och Rossinifeberns (de å operan uppförda verken, hvari B. själf medverkat). Sedt från denna synpunkt är verket ett utomordentligt intressant originalverk, måhända det värdefullaste inhemska alstret under denna musikaliska brytningstid i Sveriges hufvudstad. 1829 flyttade han till Berlin, där han kvarstannade till 1841. Efter en kortare vistelse i Wien (1841–42) återvände han till Sverige. Den andra perioden i B:s lif omfattar således tiden 1829–42 eller 13 år. Orsaken till hans resa till utlandet har helt säkert varit längtan efter en grundligare utbildning i komposition och önskan att få höra mera musik än i Stockholm. Han blef också här bekant med Mendelssohn och Zelter, och lärde helt säkert mycket af dessa två män. Men den senare dog 1832 och den förre upphörde med 1830-talet att taga någon del i Berlins musiklif och var mestadels stadd på resor. De kvarvarande musikerna ha troligen ej just varit af någon nämnvärd inverkan på B. Han komponerade, troligen redan i början af sin Berlinvistelse, operan »Der Verräther», som dock ej blef uppförd. Bristen på ett större musiklif å ena sidan, saknaden af bröd å den andra sidan synas båda ha framtvingat ett helt annat intresse hos B. än det rent musikaliska. 1835 öppnade han ett institut för ortopedisk gymnastik, som snart blef mycket besökt. Idéen till sin gymnastik hade han hämtat från Ling, men i stället för dennes manuella behandling, införde B. mekaniska apparater. Ett examensdokument, undertecknadt af Berlins förnämsta professorer i anatomi, hvari B. tillerkännes de kunskaper som kräfdes, förefinnes ännu. Många af honom själf konstruerade apparater användas ännu, och ett par svenska läkare studerade t. o. m. för honom. Han fortsatte emellertid därjämte på egen hand sina kontrapunktiska studier och till sist blef musiken honom öfvermäktig. Han lämnade sitt institut och reste till Wien för att där helt ägna sig åt musiken. Han begynte här liksom i Berlin med att komponera en opera. Texten hämtades från Spanien och utarbetades af en österrikisk diktare Otto Prechtler. Något teateruppförande ägde ej rum, men om ett salongsuppförande af de första akterna i närvaro af flera af Wiens mest utmärkta musiker talar Allg. Wiener Musikzeitung. Häri heter det: »Deras enstämmiga loftal i förbindelse med det anseende, som den lärde tondiktaren förut åtnjuter, bilda ett lyckligt förebud för det väntande uppförandet af operan i Wien, hvilket uppförande är dessmera önskvärdt, som arbetets ärlighet och originalitet innehåller löften om en välgörande reform inom kompositionens område i allmänhet.» På en välgörenhetskonsert 1842 uppfördes tre orkesterverk: »Elfenspiel», »Humoristisches Capriccio» och »Erinnerung an skrida vidare, måste vi se på den fördie norwegischen Alpen». Innan vi ändring, som inträdt i B:s skrifsätt. Han har alltmera lärt sig instrumentera, och begagnar hädanefter orkestern på ett synnerligen färgrikt sätt i full romantisk anda. Han älskar ett impressionalistiskt skrifsätt med bländande klangeffekter och stark omväxling i de melodiförande instrumenten. Hela kompositionen blir som en enda konversation mellan instrumenten. Som en följd af denna orkesterbehandling, där hvarje instrument blir en individuell enhet för sig, undviker han gärna de stora ensemblerna med massverkan. I detta fall står B. fullt på höjden af sin samtids orkesterbehandling. Hvad stilen i öfrigt beträffar, finnes genomgående detta spirituella lekande, som äfven blir något karaktäristiskt för B:s senare stil. Denna form passar särskildt i scherzosatser och med dem likartade stycken; likaså är den fullt på sin plats i finalens rondoform; däremot är denna stil något för orolig i adagiosatsen och ej alltid passande i den mera bundna formen för första allegrosatsen. I B:s instrumentala kompositioner i bunden form intresserar oss därför mera de två sista satserna än de två första. Den lekande humoristiska stilen passar ypperligt i capriccio och allra bäst, då denna form begagnas i orkestersats, där den färgrika instrumentationen ännu mera kan ge karaktär. Redan efter uppförandet af ofvannämnda tre orkesterverk i Wien 1842 skref man: »En glad lifsåskådning, en romantisk fyllighet, djärfhet i frasering och harmoni talar ur dem. Mästaren spelar på sin orkester som på en klaviatur och behandlar formen med en improvisatörs lätthet. Det fullkomligaste herravälde öfver de enskilda instrumenterna för honom till lika så originella som betecknande förbindelser mellan dessa.» Med alla dessa uppmuntrande ord från kännare och musiker lyckades det dock ej B. att i Wien grunda en varaktig anställning som musiker. Han hade redan 1841, kort efter sin ankomst till Wien, ingått äktenskap med Rosine Wilhelmine Mathilde Scherer från Königsberg (f. 1817, † 15. 7. 1888). Då det ej gick att grunda en verklig existens som musiker i Wien, måste B. lämna staden och uppsöka sin fädernestad Stockholm. Redan i maj 1842 var han färdig med en konsert med idel stora kompositioner: stycken ur »Estrella», »Förrädaren», »Minnen från norska fjällen» och »Slaget vid Leipzig». För att vi skola förstå det mottagande dessa rönte, måste vi tänka på den långa mellantiden 1829–1842, och hvad som under denna tilldragit sig i hufvudstadens musiklif. De många nya intryck 1820-talet upptagit och sökt föra fram ej minst på den instrumentala musikens område (med Beethoven och Spohr som föregångsmän) hade efterträdts af en ny tid med föga intresse för den djupare musiken men så mycket mera för den lättare visan och det enkla pianostycket. 1830-talet i Stockholm är en tid af ensidigt dyr-

kande af vokalmusiken med åsidosättande af instrumentalmusiken. Den italienska koloratursången och den enkla vismelodien äro de båda poler, mellan hvilka musiklifvet rör sig. Rossinidyrkan öfvergår så småningom i Meyerbeerdyrkan, dock utan någon djupare förståelse därur uppstår. Beethoven är ej längre välsedd, och Haydn samt Mozart behärska musiklifvet. 1840-talet begynner ej med några försök till bättre förståelse af den samtida utländska allvarliga musiken. Tvärtom iscensättes en formlig boykottning i tidningspressen mot A. F. Lindblads kompositioner, och bland anklagelsepunkterna märkas bl. a. den, att han sökt bilda sig efter Beethovens mönster. Sedt från denna bakgrund förstå vi, huru utomordentligt djärfva B:s kompositioner skulle taga sig ut i Stockholms omgifning. Resultatet af första konserten blef också en kännbar ekonomisk förlust. Kritiken stod dock ännu, märkvärdigt nog, välvillig, och man nöjde sig med att betona kompositionernas »lärdom» och »djup». De följande konserterna gåfvo också bättre resultat, och en kyrkokonsert 1844 var t. o. m. besökt af 3,000 personer. Äfven försökte han sig på operans gebiet och skref 1843 för k. teatern operetten i 2 akter: »Jag går i kloster», hvilken fick sin premiär 2. 12. 1843 och intill 21. 1. 1844 upplefde 6 representationer men sedan nedlades. Året efter uppfördes »Modehandlerskan», komisk operett i 3 akter (26. 3. 1845). Utöfver denna enda gång nådde stycket ej. B. hade själf till båda författat texten. Orsaken till, att dessa verk ej kunde lyckas, var dels textens föga dramatiska uppbyggning dels musikens. B. var ej någon vokalkompositör. I sin ariebehandling sökte han närma sig italienska koloraturstilen men utan att erhålla den fylliga mjuka melodibildningen. Koloraturen blef instrumental och otacksam för sången. Premiären af »Jag går i kloster» d. 2. 12. 1843 är intressant äfven i ett annat hänseende, i det att en hel del af B:s orkesterverk samtidigt uppfördes: »Hågkomsten från norska fjällen», »Bajaderfesten», »Symphonie sérieuse» samt en aria ur »Modehandlerskan». Lägga vi så till Trollflöjtens ouverture af Mozart och B-dursduetten ur Haydns »Årstiderna», så synes programmet ha varit blandadt nog. Alla samtliga tidningsrecensioner omtala också, att de B:ska sakerna ej voro nödigt instuderade, särskildt gällde det den efter dåtida förhållanden svårspelta symfonien. J. Fr. Berwald dirigerade och synes ej ha gjort sitt bästa. J. M. Rosén yttrade i Dagl. Alleh. om symfonien, att den var i hög grad fordringsfull och obegriplig, att de mest bisarra och ovanliga tonförbindelser oupphörligt förföljde hvarandra, och att örat i detta virrvarr förgäfves sökte en enda melodisk tanke att vederkvickas med, att komponistens herravälde öfver satsen och orkestern var obestridligt, men att han vågade allt för att vara originell. Något mildare var Bauck i Sthlms musiktidn. Här heter det, »Om vi undantaga andantet, såsom symfoniens glanspunkt, så tillstå vi uppriktigt, att vi, efter att endast en gång ha hört denna komposition, icke tilltro oss bedöma densamma, hvartill måhända den föga vårdade exekutionen mycket bidrog. Väl inöfvad och utförd, torde den likväl ha långt flera vackra momenter än vi denna afton förmådde upptäcka. Hvad som likväl i detta tillfälle i betydlig mån mildrar omdömet öfver vår orkester, är först den omständigheten, att den på en enda afton nödgades exekvera, utom ackompagnementet till sångsakerna, fyra stora orkesterpjeser, af hvilka en, nämligen symfonien var alldeles ny, och tvenne mindre bekanta, samt sedermera den mängd af svårigheter som i synnerhet i symfonien förekommo, där t. ex. flöjterna jagas upp till fyrstrukna c och för hvilka sådana drillar förekommo, som visserligen kunna utföras, men bli aldrig hvarken lediga eller rena. För de öfriga instrumenterna funnos äfven en mängd svåra figurer, som endast med största bemödande kunna frambringas. Då man sällan får höra större orkesterpjeser af inhemska författare, så skulle det utan tvifvel intressera hvarje musikvän att få förnya bekantskapen med sistnämnda kompositioner för att kunna stadga ett fullständigare begrepp om författarens afsikter därmed.» Först 1871 förnyades emellertid uppförandet, men då var tiden en annan. Nu hette det i pressen, att det var ett verk af utomordentlig skönhet, djup lärdom och eldig, egendomlig uppfinning; den vittnade om ypperlig fantasi, friskhet och omedelbarhet, var djärf och imponerande, förtrollade åhörarna etc. Om »Bajaderfesten» (fantasi för ork.) hette det 1843, att den var luftig, eldig och lekande. »Hågkomsten från norska fjällen» uppfördes samtidigt för tredje gången och var således delvis publikum bekant. Bauck skrifver: »Den är egentligen byggd på ett norskt tema, väl anlagd och utarbetad med lyckliga imitationer och moduleringar, med ett ord helgjuten.» — B. måste emellertid ånyo resa utrikes för att söka få sina kompositioner uppförda och vinna någon musikalisk ställning. På våren 1846 lämnade han Stockholm och for till Paris, där han vistades maj—nov. ifrigt bemödande sig om att få sina kompositioner spelade på konservatoriets konserter och opéra comique. Sedan uppehöll han sig ånyo i Wien. Han sammanträffade här med Jenny Lind, som medverkade 26. 1. 1847 vid en konsert, där »Ein ländliches Verlobungfest in Schweden», (dramatiskt tonmåleri) utfördes. Af andra i Wien vid denna tid uppförda kompositioner kunna nämnas: »Gebet der Pilger», »Schwedisches Soldatenlied», och en sångscen: »Der Vogel im Walde». Redan 1847 hade han lämnat Wien och reste nu öfverallt i Tyskland och gaf konserter i Linz, Nürnberg, Graz, Olmütz och Salzburg, i hvilken sistnämnda stad han blef hedersledamot af »Mozarteum». Till slut tröttnade han dock på alla resor och återvände till Sverige 1849, där han sedan förblef. Troligen har Joh. Fr. Berwalds afgång från hofkapellmästarebefattningen gifvit anledningen till hans återvändande. Åtminstone sökte han denna plats. Den lämnades, som nämnt är, i stället till Foroni. Samma år blef äfven director musicesbefattningen i Uppsala ledig. Han sökte, men J. A. Josephson var så godt som förut predistinerad till denna. Nu fick han slå sig på praktisk verksamhet och var under några år disponent för Sandöverken i Norrland sedan någon tid vid Sandviks glasbruk nära Stockholm och ägnade sig äfven med framgång åt tegelslageri. Dessemellan var han bosatt i Stockholm. Den medfödda begåfningen och praktiska förmågan gjorde, att han med lätthet satte sig in i dessa olika uppgifter och äfven däri visade sig äga framtidsblick. Så lät han på Sandö uppföra det första gjuthus (af en massa bestående af kalk och sand) i Sverige utan att själf ha varit med om något dylikt, men huset blef förträffligt. Så småningom började han vinna anseende som musiker äfven i hemlandet. 1864 blef han led. af Mus. ak. och den 18. 5. 1866 invaldes han i koralkommittén, hvilken beslöt omarbeta Hæffners koralbok. I Mus. ak:s handl. 1866 berättar han själf härom: »I sammankomst den 6. april innevarande år beslöt läroverkskollegium att anförtro detta grannlaga uppdrag åt undertecknad, som, för att redan i höst kunna aflämna 30 à 40 förändrade koraler, på statens bekostnad företagit en resa till utlandet.» B. hann i sin koralbok till ps. 59. Koralboken blef aldrig utgifven men finnes i handskrift i Mus. ak:s bibliotek tills. med en utförlig inledning af B., som ej är minst intressant för de idéer i denna fråga han har att ge. B., som väl eljest minst af allt var kyrkokompositör, visar sig här förtrogen med den tyska och svenska koralen och har tydligen med visst intresse gått till sitt arbete. I ak:s handl. för 1867 finnes intagen en koral af Joh. Schop (1661) »Du Herre! ser och känner mig» harmoniserad af Fr. Berwald. 1867 kallades B. till lärare i komposition och instrumentation i artistklassen vid konservatoriet. Han kvarstod på denna post till sin död året därpå. J. P. Cronhamn säger i sin minnesskrift öfver Mus. ak.: »B. var ansedd som en skicklig kontrapunktist, ägde en ovanligt god kritisk blick, var en utmärkt lärare med stor förmåga att uppmuntra och inspirera eleverna». Äfven i annat hänseende blef B. hedrad under sina sista år. Vid 1866 års ut-

ställning fick han uppdraget att komponera och äfven leda festkantaten. B. hade här att leda en jättekör jämte en stor orkester. Troligen uppträdde B. endast sällan som dirigent under de senare åren, hvaraf han erhöll en viss ovana i ledandet 1866. C. F. Lundquist, som var med om inöfningen och utförandet säger: »Hans dirigentegenskaper voro mycket klena, och en nervös darrning försenade de vidt utsträckta taktslagen, så att det nog kommit att gå sönder, om icke de tvenne andra dirigenterna (Norman och Söderman) utan B:s vetskap öfverenskommit att rätta sig efter Södermans markering». Det hela aflöpte därför också lyckligt och gjorde stor effekt». Under de sista åren fick B. äfven en del sedan namnkunniga elever, däribland Kristina Nilsson och Thilda Thegerström.

De sista åren, äro i B:s produktion särskildt kammarmusikverkens tid. Under 1850-talet trycktes på Schuberts förlag i Leipzig: tre pianotrior i Ess-dur, F-moll och D-moll och tre pianokvintetter i C-moll och A-dur. Efter hans död tryckte sedan J. Bagge, Stockholm, Ess-durs-kvartetten och Elkan & Schildknechts förlag A-mollskvartetten. Det nord. Forlag, Köpenhamn, tryckte på 1890-talet trion n:r 4 i C-dur. Jämte dessa kan nämnas duon för violoncell och piano op. 7 B-dur (Schuberts förlag). Jämte den nyss omtalta symph. sérieuse i G-moll tryckte Mus. konstföreningen symfoni i C-dur (»Symphonie Singulièere»; arr. f. 4 hdr af K. Valentin 1905) och en violinduo. A. J. Benjamins förlag i Hamburg tryckte 1911 3:dje symfonien i Ess-dur. (En fjärde symf., som B. skrifvit har på ett oförklarligt sätt förkommit.) En stor del af dessa instrumentala verk ha troligen komponerats före 1850, men de flesta ha såväl skrifvits som tryckts då. De visa en afgjord mognad, gent emot de äldre orkesterverken och torde höra till det bästa B. skrifvit. De båda kvintetterna op. 5 och 6 äro historiskt intressanta på grund af de inledningar, som skrifvits till dem, den förra af förläggaren, den senare af tonsättaren själf. Op. 7 är tillägnad Franz Liszt och begynner: »Hvarje bildad konstnär och musikvän bör kunna se, att jag hvarken haft för afsikt att anpassa mig efter modets fordringar eller att vara de efter glänsande effekter sträfvande musikerna till pass». Tillägnan slutar: »Det skulle vara mig mycket angenämt, om den där skaran af virtuoser, som spela med fingrarna, ej med hufvud och hjärta, ville gå förbi mina kompositioner» (jfr Liszts svar tryckt i Sv. Musikt. 1894: 8). I förläggarens inledning till op. 5 omtalar denne först, huru svårt det är att skaffa en okänd tonsättare ingång hos publikum. B. är säger han, utom sitt hemland, blott till namnet bekant i Wien. Förläggaren känner rent af en förpliktelse att verka för bekantgörandet af verk af en sådan »eminent ande». »Hans verk äro af alla betydande musiklärde, som ha gjort bekantskap med dem, ställda mycket högt, ja, de påstå alla, att de till största delen äro verk, som röra sig i en högst originell krets och behöfva ett djupare studium för att kunna bedömas efter deras värde och egendomlighet. B. är såväl som komponist som människa ett original, som under 25 års tid skapat kompositioner af skilda slag utan ha låtit publicera dem, ehuru han från alla håll fått mycket ärofulla erbjudanden. Grunden för hans vägran var helt enkelt den, att han förnämt ville låta alla sina kompositioner »mogna». Hans manuskript fingo lugnt ligga i skrifbordet för att efter många år först (några lågo 25 år) ännu en gång pröfva dem. Kunde de då ännu hålla stånd med de nya åsikter, som kommit, då, men också först då, var tidpunkten kommen för deras offentliggörande.» Till sist jämför förläggaren B. med Tegnér, och säger, att helt visst blir den svenske skalden ingenstädes bättre förstådd än i Tyskland — »måtte det gå så med den svenske tonsättaren också!» (förordet är dateradt juli 1856 Hamburg). 1860-talet blef en tid af erkännande äfven i ett annat hänseende. Hans opera Estrella de Soria upptogs till uppförande vid k. teatern i Stockholm, och premiären ägde rum 9. 4. 1862. Intill 28. i samma månad gick den 12 gånger, men sedan nedlades den. Mus. konstför. utgaf ett klaverutdr. med text 1883 (ouv. tr. i part. 1912), och verket erhöll samtidigt i L. Norman och A. Lindgren två entusiastiska försvarare. Vid K. teaterns invigning 1898 uppfördes större delen af första samt andra akten, och verket gafs fullständigt 15. 11. 1899 och sedan en del gånger samma år. Det hette då: »Textens klenhet och musikens delvis föråldrade form ger operan karaktär af något antikveradt, som ej kan öfverskylas af dess musikaliska förtjänster, melodiska som instrumentala». Orsaken till detta ogynnsamma omdöme är naturligtvis dels dess tillblifvelsetid så tidigt som 1840-talet, dels att dess kompositör aldrig i egentlig mening blef vokalkompositör. Arierna bli därför lätt tråkiga och sakna den lyriska hvilan. De instrumentala delarna som ouverturen och aktindelningarna verka emellertid alltid intressanta. Under sista åren af sitt lif arbetade B. på ännu en opera med det kända operaämnet: »Drottningen af Golkonda» (Aline). Operan finnes i partitur färdig och förvaras för närvarande i Mus. ak:s bibl. (ett af komp. skrifvet klavérutdr. finnes äfven). Den har blott blifvit gifven i fragment på konsert. — Af öfriga kompositioner kunna till sist nämnas: »Karl XII:s seger vid Narva» för 4 tenorer med trumpeter och basuner; »Gustaf II Adolfs seger och död vid Lützen» (för solo, kör, orgel, trumpeter och basuner; omtyckt och flera gånger gifven); »Nordiska fantasibilder» med text ur Odinsmyten för soli, kör, orgel, 2 blåsorkestrar uppställda på hvar sin sida af kyrkan. Om denna heter det, att den påminner om Berlioz och Lesueurs dramatiskt effektfulla placeringar. Af smärre sånger märkas: Svensk folksång (»Svenska folk i samdräkt sjung») 1844 (för solo m. p. el. 3-st. bl. kör); Vid konung Oscars graf (»Borta är den ädla drotten»); Östersjön, ord af Oscar Fredrik). Sv. Sång utgaf den i nytryck 1900; Aftonrodnaden; Jag minnes dig; Konung Oscar I; Östersjön; samma tidning 1901: Dröm (ej förut tr.), Vaggvisa och Tema med var. (solo f. p.). — Till sist några ord om B. som utöfvande musiker och person. Bauck skrifver i minnesrunan: »Oaktadt han redan tidigt öfvergifvit soloexekutionen, medförde hans föredrag af kammarmusik mycket intresse, och särskildt var hans kvartettspel (vanligtvis altstämman) ovanligt fint och smakfullt. B:s karaktär var ej mindre energisk, än hans lynne smidigt, och man skall sällan finna ett sinne som i ett så långt framskridet lefnadsstadium bevarat sin friskhet och styrka». Slutligen några ord ur L. Lagerbielkes biografi: »B:s äktenskap var det lyckligaste, och de båda makarna tänkte blott på att göra lifvet så ljust som möjligt för hvarandra, döljande de motgångar och svårigheter, som kunde komma i deras väg. På senare år vistades B:s tre gamla systrar, som han redan från Berlintiden bistått med sina begränsade medel, i hans hem, återgäldande på bästa sätt hans godhet. Äfven mot andra visade B. stor hjälpsamhet, skärskildt mot unga musici, som han sökte hjälpa fram på deras bana, ehuru han härför sällan rönte någon tacksamhet och ofta utsattes för deras medtäflares afund. I Berlin besöktes hans institut af flickor ur förmögna familjer, men äfven af många fattiga. För att dessa senare ej skulle känna sig tillbakasatta, gaf föreståndaren dem tillskänks gymnastikdräkter och behandlade dem med särskild höflighet. Han gaf ofta till fattiga sin sista slant, så att han mången gång själf kom i trångmål. Då kung Oscar II, som alltid mycket värderat B. fick höra, att han vid sin död efterlämnat familjen utan medel, yttrade han: »Var ej B. förmögen? Det hade jag alltid trott, ty han begärde ofta för andra, aldrig något för sig själf». — Intresset för B:s musik har under de sista åren varit i ständigt stigande. Den förste svenske försvararen var L. Norman, som skref i sin musiktidning 1858 om honom. Under 1860-talet gjorde Söderman och Norman hvad de kunde för hans verk. På 1880-talet vanns äfven Ad. Lindgren för B:s tonkonst, och denne forskare gjorde allt för att bringa till allmänhetens kännedom hans verk. Slutligen kan fr. o. m. 1890 talet till dem, som velat verka för förståelse af B:s instrumentala kompositioner, framför allt

nämnas Aulin och Marteau. Hufvudsaligen genom dessa två män har 1909 ett B.-sällskap kallats till lif, hvilket vill dels genom utföranden bringa till allmänhetens kännedom hans verk dels utgifva de ännu återstående större kompositionerna.

Rättelse.

I den som bilaga till förra numret utsända sången »Jul» af Harald Colleen ha insmugit sig tvenne smärre tryckfel. I fjärde systemet af ackompanjemanget står i sista takten för höger hand e, hvilket bör vara eiss, så att hela frasen blir: fissfiss, eiss, diss. I texten står i tredje strofen, vers tre: »Det doftar vänt och vintergrönt»; skall läsas »af vintergrönt».

Musiknotiser

från hufvudstaden och landsorten.

Vid musikkonservatoriet ha under den nu afslutade examensperioden följande examina blifvit aflagda:

Organistexamen af Märta Blomqvist, Thyra Sandberg – f. d. elev, har förut aflagt musiklärareexamen – Clara Ullman, Erik Erling, Oscar Gustafsson, Johannes Petersson, Tore Rydström och Frans Wahlgren, kyrkosångareexamen af Thyra Sandberg, Birger Anrep-Nordin – har förut aflagt organistexamen samt examen för specialbetyg i orgelspelning – och Hugo Isakson – har förut aflagt examen för behörighet till musikdirektörsbefattning vid militärkår – musiklärareexamen af Birger Anrep-Nordin och Hildor Lundvik, examen för behörighet till musikdirektörsbefattning vid militärkår af Albin Bergström och Sigfrid Ekström. Specialbetyg ha tilldelats i orgelspelning Gunnar Lundén – f. d. elev, har förut aflagt organist-, kyrkosångare- och musiklärareexamen och i pianostämning Tore Eriksson, David Rundström, Melker Lyderson och Alfred Malmström – de båda sistnämnda icke elever.

Vid terminens afslutning ha som belöningar utdelats konservatoriets jeton till Signe Gelhaar och Erhard Skog samt Bergs jeton för organistelever till Erik Erling, Oskar Gustafsson och Tore Rydström.

I stipendier och gratifikationer ha under terminens lopp samt vid afslutningen utdelats sammanlagdt 4,774 kr.

En 20,000-kronors donation. Dramatiska och musikaliska artisternas pensionsförening, den s. k. Delandska pensionskassan, har af revisor M. Zimmermann och hans syster, fröken Edvina Zimmermann under därför angifna villkor fått mottaga en donation å 20,000 kr.

Anslag till orkesterföreningar. K. m:t har af anslaget till musiklifvets höjande i Sverige tilldelat Gäfleborgs läns orkesterförening och Nordvästra Skånes orkesterförening ett understöd af 13,500 kr. hvardera.

Svensk operabalett till Berlin. Ett större antal medlemmar af vår operas balettkår ligger sedan en tid i underhandling om engagemang till Wintergatens stora varitéetablissemang i Berlin. Dessa underhandlingar lära för tillfället ha framskridit så långt, att man bara väntar kontraktens underskrifvande för att ha allt klart. Gasterandet kommer att räcka under juni och juli månader, och truppen omfattar följande damer och herrar: fröknarna Anna Svensson, Märta Bergman, Jenny Hasselkvist, Dina Sandgren, Lisa Holm och Lisa Engman samt herrarna Carl Johannesson, Sven Fredriksson och Ture Andersson.

För tillfället är hr Johannesson i färd med att utarbeta nya »nummer» för att uppföras i Berlin. Gifvetvis kommer »Commedia dell' arte» till uppförande, men förutom den och de andra nitton olika dansnumren, som uppfördes under sommarens baletturné till Hälsingfors, vill man äfven inöfva nya saker, gifvetvis i den seriösa stilen.

K. teaterns aktiebolag hade den 30. nov. under grefve von Rosens ordförandeskap ordinarie bolagsstämma. Sedan ansvarsfrihet beviljats styrelsen för det gångna spelåret, företogs val, hvarvid till styrelseledamöter och suppleanter återvaldes de afgående samt till revisor öfverdirektör May med frih. Rolf Cederström som suppleant.

K. teatern har nyligen i viss mån utvidgat sin verksamhet, i det att vid en del föreställningar samtliga biljetter ställts till arbetareorganisationernas disposition, hvarigenom det första steget är taget till operans demokratisering, hvarom så mycket talats och skrifvits på sista tiden.

Dylika billighetsföreställningar har visserligen förut ägt rum, då »Figaros bröllop» i våras gafs för Skådebanans räkning med sådan framgång, att föreställningen måste upprepas två dagar å rad, hvarpå sedan följde ett par uppföranden af »På Cicilien», »Regementets dotter» och »Faust», till hvilka biljetterna reserverats åt arbetareorganisationer och andra dylika sammanslutningar. Det varma intresse, hvarmed föreställningarna möttes, har uppmuntrat operan att nu taga steget fullt ut och anordna en följd föreställningar uteslutande för arbetarna och deras organisationer. Redan den första föreställningen, som bjöd på »Carmen», måste på grund af den entusiasm, hvarmed planen omfattats, upprepas en eller två gånger. Valet af opera hade denna gång öfverlämnats åt arbetareorganisationernas förtroendemän. För att göra dessa föreställningar så kulturellt fruktbärande som möjligt komma sedermera ett urval af Mozarts, Wagners och andra mästerverk inom operalitteraturen att framföras på dessa aftnar. Såsom förut framhållits innebär dessa billighetsföreställningar, där parkettbiljetterna blott kosta 2 kr., en direkt uppoffring för operan, då de äfven vid fullsatt salong blott inbringa 1,400 kr., som vida understiger den behöfliga medelrecetten. Desto mer erkännansvärdt är då den kulturella vidsynthet och pliktmedvetenhet operan härmed ådagalägger, då den utan tanke på vinst sålunda låter den stora allmänheten komma i åtnjutande af god konst.

Operans affärer. Operastyrelsen hade riktat en vädjan till regeringen för att erhålla ett kraftigt ekonomiskt statsunderstöd, tack vare hvilket uppkomna betydande brister under de senaste spelåren skulle kunna täckas och med hvilket operaledningen samtidigt skulle effektivt kunna befrias från de rådande, synnerligen bekymmersamma förhållandena. Styrelsen anhöll sålunda om ett understöd på 100,000 kr. för spelåret 1911–1912 samt ytterligare 100,000 kr. vid utgången af innevarande år, att anvisas från teaterlotteriets vinstmedel.

Regeringen har fattat beslut i enlighet med framställningen.

Stockholms sångargille, det i våras nybildade sångsällskapet, afslutade sin första arbetstermin med ett samkväm i hotell Anglais' festvåning den 13. dennes. Inför gillesmedlemmarna och passiva ledamöter samt inbjudna gäster utfördes några körverk under ledning af gillets förste och andre dirigenter, hrr Wilh. Peterson-Berger och Axel Nylander. Dessutom förekom en fiolkvartett samt solosång af bland andra grefvinnan Aina Mannerheim samt några af körmedlemmarna. Efter den musikaliska afdelningen intogs gemensam supé.

En svensk operettpremiär i Hannover. Tandläkaren Gilck, kompositören till »Fortunas gunstling», har skrifvit en ny operett »De underliga fåglarna», som i januari får sin premiär på en teater i Hannover.

Privat musiksoaré hade den 12. nov. anordnats i Vetenskapsakademiens hörsal af löjtnanten Arvid Hydén, hvilken i sånger af Sjögren, Peterson-Berger, Järnefelt, Wiklund m. fl. samt arior ur »Tosca» och »André Chénier» visade sig vara en god röstbegåfning med solid underbildning. Herr Hydén afreser i dagarna till Paris för att fullborda utbildningen af sin röst. – Medverkan vid soarén lämnades af kompositören Emil Sjögren, fröken Karin Branzell och pianisterna miss Mary Olson och fröken Agda Lysell.

K. teatern har under början af denna månad gifvit en serie med stort intresse mottagna gästspel å Stora teatern i Göteborg, hvarvid följande operor utförts: »Barberaren i Sevilla», »Figaros bröllop» och »Tosca». Det orkestrala underlaget har lämnats af Göteborgs symfoniorkester, och det lyckade gästspelet har ledts af Harald André. Dirigent var herr Armas Järnefelt.

Musikveteranens jubileum. Vår äldsta svenska nu lefvande tonsättare, musikdirektör Frans Alfred Frieberg, firade den 13. dennes sin nittionde födelsedag och uppvaktades i anledning häraf från skilda håll, främst gifvetvis från musikkretsar. Bland de många, som personligen till jubilaren framförde sina lyckönskningar, märktes ett tiotal äldre och yngre lärare vid Musikaliska akademien, hvilka infunno sig i direktör Friebergs hem och till jubilarens ära utförde en del sång- och musiknummer. Dessutom anlände telegram och blommor i myckenhet till den gamle musikveteranen från lyckönskande vänner.

Musikdirektör Frieberg, som sedan 1873 varit bosatt i Stockholm, är född i Appunda i Östergötland och aflade musikdirektörsexamen 1843. År 1845 bosatte han sig i Norrköping, där han blef musiklärare vid elementarskolan och anförare för musikaliska sällskapet. Därjämte var han 1857—66 klädesfabrikant. Sistnämnda år invaldes han i Musikaliska akademien samt utnämndes till musikdirektör vid Första lifgrenadjärregementet, där han tjänstgjorde till 1883.

Han har gjort sig känd som tonsättare och mest bekanta äro hans kvartetter för mansröster, af hvilka en del uppnådt stor popularitet. Hur många generationer studentsångare ha icke med känsla och öfvertygelse klämt i med den öfver hela Sverige uppburna »Sångarfanan åter höjes» och hur många generationer ungmör ha icke med längtan i hjärtat spelat och sjungit den trolska Ljungbyhorn-balladen om riddaren, »som red genom grönskande äng för att kärestans boning uppnå»! Under Norrköpingstiden skref han bland annat en operett »Skogsfrun», ur hvilken just Ljungbyhorn-balladen är hämtad. 1873 blef han stockholmare och komponerade samma år Oscar II:s och drottning Sofias kröningsmarsch, ett stycke som han själf håller åtskilligt på, men som ej är så kändt. En annan marsch, Norrköpings skarpskyttemarsch, torde ej heller vara mera bekant, men högt uppskattade äro ännu i dag bland annat hans serenader: »Skjön jomfru, luk dit vindue op» och »Sakta, hon slumrar redan».

Nordvästra Skånes Orkesterförening har under november månad gifvit följande konserter:

Den 3. nov. gafs första konserten denna månad i Folkets hus, Klippan. Programmet upptog endast franska mästares verk, bland annat Ouv. till »Fedra» och balettmusik ur op. »Cid» af Massenet. Som solist framträdde hr W. Norup (cello), hvilken spelade Elegi af Massenet och Allegro appasionata af Saint-Sains. Konserten afslöts med Ungersk marsch ur »Fausts fördömelse», af Berlioz.

Samma dag senare på aftonen gafs s. k. Populär konsert i Björnekulla kyrka. Af programmet är att märka: Andante ur Mendelssohn's Violinkonsert spelad af konsertmästaren C. Nordberger samt Händels Largo arioso, solo för »Engelskt horn» med hr L. Ullrich som solist.

Symfonikonsert, den tredje i ordningen, gafs å Helsingborgs stads teater den 5. nov. Konserten inleddes med Franz Berwalds Sinfonie singulaire, därefter »Konserterandekvartett» för Oboe, Klarinett, Horn och fagott, med orkester, af Mozart. Solister hrr Ullrich, Schmiedel, Rosdahl och Borgström. Härefter spelades Två lyriska stycken af Grieg: 1) Afton i högfjällen. 2) Vid vaggan. Programmet afslöts med Akademisk fest-ouvertyr af Brahms.

Folkkonsert, den 14:de i ordningen, gafs den 10. nov. i Folkets hus, Helsingborg. Programmet började med ouv. till op. Lodoiska af Cherubini och afslöts men ouv. till Wilhelm Tell af Rossini. Dessutom upptog programmet fyra engelska danser i gammal stil af Comen, samt bl. a. violinsolo af hr Nordberger.

Den 11. nov. gafs 7:de folkkonserten i Folkets hus i Landskrona, hvarvid spelades kompositioner af äldre mästare. Började med Bach och afslöts med Wagner.

Den 17. nov. hafva vi att anteckna Populär konsert i Folkets hus, Engelholm, hvarvid programmet upptog violin- och violoncellsolo samt bland öfriga orkestersaker »Karaminskaja», Fantasi öfver 2 ryska nationalmelodier af Glinka.

Populärkonserten den 20. nov. i Mariakyrkan i Helsingborg, bjöd på, förutom verk för orkester, sång af fröken Karen Sporan, som föredrog aria ur oratoriet Skapelsen af Haydn, aria ur oratoriet Elias af Mendelssohn samt Wiegenlied af Schubert. Orkestern utförde bland annat »Mäster Olof» svit för orkester af Aulin.

Den 21. nov. gafs i Landskrona kyrka konsert hvars program upptog bland annat, ouv. till op. »De båda blinda», Méhul, Thema med variationer ur »Kejsarkvartetten», Haydn; Albumblad af Wagner. Violsolo: Nordberger.

Konsert för skolungdom den 23. nov. bjöd på violsolo af Nordberger. För orkester ur »Barnens Jul» af Gade m. m.

Vid den 15:de folkkonserten, som ägde rum den 24. nov. i Folkets hus, Helsingborg, upptogs programmet uteslutande af danska tonsättare, såsom Hartman, Gade, Enna, Lange-Müller m. fl. Konserten afslöts med Lumbye's välbekanta Champagne-Galopp.

Gefleborgs läns orkesterförening gaf onsdagen den 11. nov sin sjätte symfonikonsert, med abonnemang, inför en talrik och tacksam publik, som nästan helt fyllde lokalen, Gefle teater. Medverkande solist var hofsångerskan fröken Signe Rappe, som, dels med orkester och dels med pianoaccompanjemang af kapellmästare Liljefors, sjöng kompositioner af Wagner, Sjögren och Liljefors. Publiken var hänryckt öfver sångerskans utförande af sitt program. »Något motstycke till hvad fröken Rappe gaf oss med sin sång har med säkerhet, åtminstone under de senare åren, icke förekommit i Gefle» skrifver en recensent i Gefle Dagbl. Äfven orkestern och dirigenten hade en lycklig dag och får det amplaste erkännande af lokalpressen för sina prestationer. Konserten inleddes med den tjeckiske tonsättaren Dvôráks tredje symfoni i F-dur. Orkestern var här förstärkt med amatörer i stråkstämmorna, så att orkestern räknade sammanlagdt 17 stråkar, hvarjämte extra engagerats tre basuner, »hvilket allt åstadkom en kraft som vi hittills icke hört af vår orkester» skrifver den entusiasmerade referenten. Utom symfonien spelade orkestern »Träume» af Wagner samt såsom afslutning Liszt's »Les Préludes». Bl. a. får här orkesterns pukslagare hr Lehmbeck en särskild éloge af den ofvannämnda recensenten »för sitt virtuosa utförande af den Turkiska musiken i detta stycke». »Hans prestationer med pukor, liten trumma, bastrumma och becken i slutet af detta stycke gör nog icke mången efter», skrifver han.

Norrlandsposten betecknar konserten såsom ett evenemang i Gefle stads musiklif och en afgjord succès. »Dirigentens och orkesterns gemensamma, trägna och målmedvetna arbete hade fått till resultat att de olika orkesternumren fingo ett utmärkt utförande» och tidningen skänker dessutom sin beundran åt kapellmästare Liljefors, »som vid konserten på ett lyckligt sätt framträdde i den trefaldiga bemärkelsen af dirigent, pianist och kompositör».

Arbetarbladet betecknar konserten som en stor seger i alla afseenden. »Att den så blef», skrifver anmälaren, »däri hade kapellmästare Liljefors en särskildt stor andel — såsom dirigent, ackompanjatör och tonsättare. Och det var en gärd af den enklaste rättvisa, när han till slut fick mottaga publikens hyllning. Säkert ville denna hyllning uttrycka de närvarandes tacksamhet också för mer än aftonens prestationer, nämligen för allt det intresserade, nitiska och intelligenta arbete

för höjandet af Gefle musiklif, han såsom orkesterföreningens dirigent nedlagt under hela detta dess första arbetsår.»

Med denna konsert kan Gefle Orkesterförening i stort sedt sägas hafva afslutat sitt första verksamhetsår och det är väl icke utan berättigad stolthet föreningen kan blicka tillbaka på de resultat, som nåtts. Tack vare frikostighet från det allmänna och från enskilda, som insett verksamhetens kulturella betydelse, står föreningen slutligen nu rustad att vid årsskiftet ta i med nya krafter.

Musiknotiser

från utlandet.

Planeradt konsertpalats i Helsingfors. Behofvet af en tidsenlig konsertlokal i Helsingfors har tagit sig uttryck i olika förslag till frågans lösning, hvilka förslag tills vidare positivt endast resulterat däri, att Helsingfors stadsfullmäktige för ändamålet beslutat reservera en tomt. Helsingfors musiknämnd har emellertid nu, jämlikt sitt mandat, gått frågan närmare in på lifvet samt genom arkitekt Armas Lindgren, som tidigare för samma tomt gjort ett utkast till konsertpalats jämte utställningsbyggnad för bildande konst, utarbetat ett fullständigt projekt till frågans lösning. Ett i dagarna afgifvet betänkande afser åstadkommande af förberedande åtgärder, hvarjämte äfven afses att vinna en lösning af frågorna beträffande en stor festlokal och en operascen.

Ett musikhistoriskt museum omfattande omkring 2,000 instrument har inrättats i San Angeloborgen i Rom.

Mathia Battistini, den ryktbare italienske barytonisten, gästspelar för närvarande på kungl. operan i Berlin och firar triumfer i Verdis »Maskeradbalen» och »Rigoletto».

W. v. Waltershausen har fullbordat libretton till en ny musiktragedi, »Azis och Azisa», hvars ämne hämtats ur »Tusen och en natt». Hans »Öfverste Chabert» har vid dess uppförande i Wien och München, som egendomligt nog följde efter experimentet i Stockholm, rönt ett liknande pressmottagande som härstädes, trots att publiken förhållit sig mindre afvisande. I tyska musiktidningar läses dock om operans framgång i Stockholm, och därefter har naturligtvis följt en rad premiärer i olika tyska städer.

»Liebesketten», Eugène d'Alberts nya opera, hade för några dagar sedan premiär på Folkoperan i Wien, men rönte ej den beräknade framgången. Stycket är en typisk veristopera efter italienskt recept, som hvad upprörd lidelse och skräckstämning beträffar kan täfla med de mest ryktbara af detta slag. Liksom i »Låglandet» är texten fabricerad af Lothar efter ett stycke af Guimera. Efter fiaskot med sitt betydligt finare lustspel »Die verschenkte Frau» förra året har komponisten velat framtvinga en succès till hvilket pris som helst. Då publiken afböjde hans lustspel, serverar han den åter de halfråa, starkt kryddade rätter, som den förut guterat i »Låglandet» och »Izeyl». Men anrättningen måtte denna gång varit så motbjudande, att trots personliga vänners och beundrares jubel den opartiska publiken och kritiken rynkade på näsan däråt.

Musiken gör intryck af hastverk, melodierna äro afskräckande banala, när de ej endast äro lånade melankoliska bretagnevisor. Orkestern är som vanligt skickligt behandlad samt användes med framgång till stämningsmåleri, och sångstämmorna äro tacksamma för solisterna, men detta är knappast tillräckligt för att rädda operan från kritikens hacka.

Eugen d'Albert har i dagarna inlagt om skilsmässa från sin fru n:r 4, som för närvarande ligger illa sjuk på ett sanatorium i Wien. Anledningen tillskrifves en tvist mellan makarna under en färd på Stadtbahn i Wien, hvarvid frun hotat sin man att kasta sig af tåget. I stället för att lugna henne hade han hånande uppmanat henne att sätta sitt hot i verkställighet med den påföljd att hon hoppade af och i fallet bröt några refben.

Den sjungande katten. Efter de kloka hästarna, som draga ut kubikrötter och syssla med differentialer på lediga stunder, och efter den talande hunden Don kommer nu i en klass för sig den sjungande katten Peter. Han tillhör en fru Sutoris och uppträder f. n. på cirkus Busch i Berlin. Han påstås tala flera ord af Goethes och Schillers tungomål och med gripande uttryck sjunga den vackra och en gång så populära sången:

O Tannenbaum, o Tannenbaum
wie grün sind deine Blätter!

Säkert är han en ättling af mästerkatten i stöflar.

Emil Hjorth & Söner

Grundlagd 1789.

Frederiksbergg. 12, Köpenhamn.

1:sta Klass fabrik för **förfärdigande** och **reparationer** af **stråkinstrument.**

Största lager i Norden af gamla Violiner och Violonceller,

byggda af italienska, franska och tyska mästare.

Solo- och Orkestersträngar i bästa kvalitéer.

MODERNA VIOLINLÅDOR. *STRÅKAR.* *SKRIF EFTER PRISKURANT.*

Annonsera i Svensk Musiktidning!

J. G. Malmsjö

PIANINON

FLYGLAR

Göteborg.

Mendelssohn-Album

för piano, innehållande:

Klavierstück, Scherzo, Gondellied

med *Felix Mendelssohn-Bartholdys*

porträtt. Pris kr. **1: 25.**

I musikhandeln och på Svensk Musiktidnings Expedition.

PIANOMAGASIN.

Största lager af bästa svenska och utländska fabrikat. OBS.! Hufvuddepôt för Kgl. Hoflev. Malmsjö och Billberg, Uebel & Lechleiter, Schiedmayer samt Orglar.

Begagnade instrument tagas i utbyte.

Bekväma betalningsvillkor.

Stort lager prima uthyrningsinstrument.

Gust. Petterson & C:os A.-B.,

Malmskillnadsgatan 13, Stockholm.

Verkst. Dir. *Albert Lindström.*

Rt. 6732. — Etabl. 1870. — At. 7831.

INNEHÅLL:

Fredrik den store och musiken (med porträtt). — Prenumerationsanmälan. — Från Roma. (med porträtt). — Till Red. insända böcker och musikalier etc. — Från scenen och konsertsalen (med fyra porträtt). — Franz Berwald. — Rättelse. — Musiknotiser från hufvudstaden och landsorten. — Musiknotiser från utlandet. — Tvenne kollegor i flöjtspelning.

WRETMANS BOKTRYCKERI, UPPSALA 1912.